

Zakaj se nagrajevanje kvalitete le počasi uveljavlja

Prosvetni delavec je 27. decembra preteklega leta objavil rezultate ankete Centra za raziskovanje javnega mnenja, kjer med ostalim navaja mnenje prosvetnih delavcev glede nagrajevanja šolstva kot družbene službe ter glede nagrajevanja znotraj šolstva samega. Anketa kaže, da se v pretekli meri izjasnili, da je financiranje šolstva glede na ostale panoge nepravilno, da pa se z notranjo delitvijo v večini primerov strinjajo. Ob vsem tem pa članek prav tako ugotavlja, da »šolski kolektivi ne dajejo dovolj poudarka znotraj kolektivov kvaliteti dela.

Trditve, ki jo često slišimo kot plošno in ki jo zagovarjajo poamezniki znotraj kolektivov, da ljudje niso za nagrajevanje po kvaliteti dela, je morda v določeni meri resnična, vendar ni nikjer utemeljeno, zakaj imajo ljudje takšen odnos. Občutek imam, da zgornjo trditev radi poudarjamo zato, ker se sicer zavedamo, da je nagrajevanje po delu edino pravilno, nismo pa sposobni, ali pa nečemo videti vzroka, zakaj je tako.

Ne domišljam si, da bom našel vse najvažnejše vzroke, vendar bom kljub temu poskušal odgovoriti na prej postavljeno vprašanje.

Trditve, da prosvetni delavci niso za nagrajevanje po delu, je netočna. Če morda delovni kolektivi trenutno to premalo upoštevajo, je vzrok v tem, da je to nemogoče pravilno v celoti izvesti. Trditve izven šolstva ponavljajo tisti, ki nagrajevanje šolstva premalo poznajo, ali pa nečesto poznati, znotraj kolektivov pa ljudje, ki često namesto kompleksne problematike, namesto dela slehernega delavca vidijo le lastno delo in ugotavljajo, da niso po delu nagrajeni — kar je res. Vendar to ni krivda delavcev.

Prva ugotovitev, da nagrajevanje kvalitete dela v šolskih kolektivih ne doživlja širšega razmaha, je v tem, ker samo financiranje šolstva ni urejeno, da ni urejeno financiranje same kvalitete, da se ne nagrajuje cena izobrazbe, vrednost opravljenega dela. Kvalitete ne moremo pravilno nagrajevati, čeprav bi imeli za to vse razpoložljive kriterije, izoblikovane ter preverjene merila nagrajevanja, če je nimamo s čim nagrajevati. Pojem kvalitete je v sedanjih pogojih financiranja zelo relativen pojem. V šoli v nerazviti občini bodo delavci na zelo kvalitetni šoli nagrajevani slabo, medtem ko bodo lahko v dobro razvitih pogojih slabši zavodi nagrajevani vidno bolje. V takšnih pogojih vidimo, da sam sistem financiranja diskriminira in ne igra pojem kvalitete. Prosvetni delavci morajo videti v tem protislovje.

Ceprav govorimo o kvaliteti, moramo priznati, da je večanje kvalitete vezano na določeno večanje obsega dela (nove in dodatne oblike preverjanja ter utrjevanja znanja, dodatne oblike podajanja snovi, nove in dodatne vzgojne oblike, dodatne oblike v učiteljskih kolektivih itd.). Vse to je potrebno, nujno. Bolj kvalitetno delo, ki je vezano na večji obseg, gotovo zahteva večje nagrade. Kolektivi imajo določene in navzgor omejene proračune. Če večajo obseg dela, praktično zmanjšujejo ceno svojemu delu. Zahteva šolskih kolektivov, da je treba kvaliteto posebej nagrajevati, je ostala samo neuresničena zahteva.

Drugo vprašanje, ki prav tako močno vpliva, da kolektivi ne prične resneje razpravljati o nagrajevanju kvalitete dela, je cela vrsta čisto kvantitativnih vprašanj, ki še danes niso rešena. Na temu šolstvu namreč močno pri-manjkuje določenih meril, ki se nanašajo na sam obseg dela (ne-kočno definirana učna obveznost, minimalni in maksimalni program, dodatne obveznosti itd.). Predvsem je osnovna slabost ta, da prav nič ne vemo, kako naj vrednotimo in pozneje cenimo izobraževanje, čeprav menim, da bi moral novi zakon o financiranju izobraževanja in vzgoje temeljiti prav na tej ceni. Dokler ne bomo imeli cene izobraževanja in za to ceno prejimali potrebnih sredstev, ne bomo mogli dosti govoriti o nagrajevanju kvalitete.

Tretjič: če že za samo kvantiteto, ki se sicer več ali manj

da meriti, nimamo potrebnih meril, je to precej težje pri kvaliteti dela. Meriti kvaliteto opravljenega dela v vzgoji ter izobraževanju je zelo problematično; za to skoraj nimamo ne meril, še manj pa metodologije ocenjevanja. Kolektivi so že pred leti izdelali pravilnike o nagrajevanju kvalitete, tudi Prosvetni delavec je prinašal osnutke pravilnikov. Ob upoštevanju določil posameznih pravilnikov se je pokazala cela vrsta objektivnih pomankljivosti, ob katerih so se kolektivi čutili nesposobni.

Cetrtič: sistem, ki bi omogočil pravilno nagrajevanje kvalitete dela, bi moral biti takšen, da bi omogočal hitro delo, da bi komisije ali pa celi kolektivi ne sedeli ure in ure in bi bilo samo njihovo delo več vredno, kot je tisto, kar naj bi delili kot stimulativni del.

Sistem bi dalje moral biti takšen, da bi se stimulativni del lahko delil v kratkih obdobjih, najbolje vsak mesec. Vsi dosedanja poskusi, ki so res upoštevali kvaliteto, pa so temeljili na precej zamudnem postopku, zahtevali so ogromno dela in kolektivi jih seveda niso osvojili.

Pri nagrajevanju kvalitete običajno delimo dohodek v stalni in gibljivi del. Stimulativni del, da bo res stimulativen, mora imeti določeno vrednost, velikost, ker mu bo le tako dal delavec ustrezen pomen. Govoriti o 10 % ali pa še nižjem gibljivem delu skoraj nima pomena. Na drugi strani pa mora biti stalni del tolikšen, da delavcu omogoča normalno življenje. Ali pri povprečnem mesečnem dohodku npr. 700 novih dinarjev lahko govorimo o 40 ali 50 % gibljivem delu? Verjetno ne.

Petič: običajno so kolektivi po šolah delili stimulativni del dvakrat ali celo samo enkrat letno, ob zaključnem računu. Pretežno vsa leta pa se je zgodilo, da so skladi konca leta zniževali sredstva in — stimulativnega dela ni bilo. Ljudje so v takšnih okoliščinah izgubili zaupanje v nagrajevanje po kvaliteti, ker so odstotek za to smatrali že kot odtegljaj.

In še šestič: to so bili določeni

Ustrezno mesto telesni vzgoji — toda samo v priporočilih?

Medtem ko uspešno organiziramo svetovna prvenstva, je telesna vzgoja v vseh šolah še vedno v hudo nezavidljivem položaju. O težavah na tem vzgojnoizobraževalnem področju razpravljajo leto za letom v skupščinskih odborih in v PKZ, komisija za telesno vzgojo SRS pa letos ponovno ugotavlja, kako v zatišju in brezuspešno je ostalo priporočilo PKZ republiške skupščine, ki ga je ta dal že marca 1964 in ga lani ponovno obravnaval. Šolska telesna vzgoja — tako pravi ugotovitev komisije — v praksi še vedno ni dobila pri odločujočih dejavnostih ustreznega mesta in vloge, kakršna je izražena v tem priporočilu.

Studijska skupina, ki je pripravila obsežno gradivo o problemih telesne vzgoje v posameznih vrstah vzgojnoizobraževalnih ustanov, poudarja, da ji sicer ni uspelo zbrati stoodstotno vseh podatkov, kljub temu pa je reprezentativno predstavila današnje stanje v šolah.

V predšolskih ustanovah na primer sploh ni trdno izdelanega koncepta in učnega programa za to dejavnost, le 10 % (od 231) predšolskih ustanov ima možnost za izvajanje telesne vzgoje.

V nižjih razredih osnovnih šol delajo učitelji po zahtevnem učnem načrtu in ocenjujejo otroke z enakimi ocenami kot pri ostalih predmetih, čeprav se ni izdelanih standardov oziroma norm telesnega razvoja in zmogljivosti. Kar 8 šol je bilo v šolskem letu 1964/65 (novejših podatkov ni?) brez pouka telesne vzgoje, 259 pa ga je imelo priložnostno. Ustreznih objektov nima 63,7 % šol. Veliko otrok, ki bi jim morala biti telesna vzgoja vsaj v tem obdobju najljubši predmet, se poskuša izmikati pouku z opravičili in zdravniškimi potrdili (takih je 3,6 % ali 5390 otrok), kar seveda ni najboljša spričevala za učitelja. Po ugotovitvah pedagoških služb pri svojem delu niso dovolj osebno prizadeti, da o pedagoški ustvarjalnosti sploh ne govorimo. Slabo izpeljani športni dnevi (kljub dobro izdelanim konceptom) ne dosegajo svojega oblikovalnega smotra. Mnogokje bi lahko ob večji iznajdljivosti in zavzetosti uresničili vrsto smučarskih in plavalnih tečajev, predvsem pa otrokom vzbudili veselje do tega predmeta. V šolah zamirajo športna društva, vse manj je tekmovalni, nekdanji nastopi in akademije so postali preteklost.

MARSIKJE IMPROVIZIRAN POUK

Za gimnazije velja, da se je telesna vzgoja v njih najbolje uveljavila, čeprav ni neokrnjena. Dejstvo je, da je verifikacijska komisija marsikateri gimnaziji

Ugotovitev komisije: v tovrstnih šolah je še vedno pojmovanje razlik med umskim in fizičnim delom, posledica tega pa je pedagoško nesposoben, zaostren in nazadnjaški odnos do telesne vzgoje.

Podoben ali še slabši je položaj telesne vzgoje v poklicnih šolah. Tudi tu je pouk telesne vzgoje na moč improviziran, neprimernemu številu ur (2 uri tedensko) in neustreznim pogojem dela se pridružuje še tradicionalno podcenjevanje tega predmeta v večini šol. Zaradi štednje združujejo pri pouku telesne vzgoje več oddelkov, pojavlja pa se tudi težnja h koedukaciji, ki je nesprejemljiva z vseh vidikov: razvojnega, gibalnega in pedagoško-psihološkega.

Sodobnejše in naprednejše reševanje zahteva tudi uvedba telesne vzgoje na višjih in visokosolskih zavodih. Od 8595 vpisanih rednih študentov na visokosolskih ustanovah ima redno telesno vzgojo le 1355 študentov, samo dve šoli pa imata svoji telovadnici. Telesne okvare študentov pa kažejo, da bi morali uvesti ta predmet v večino visokosolskih zavodov v prvih dveh letnikih. To velja še posebej za tiste šole, ki vzgajajo pedagoško in zdravstveno osebe.

NESPODBUDNO OCENJEVANJE

Zanimivo je mnenje komisije za telesno vzgojo — namreč, da bi bilo mogoče že v okviru sedanjih materialnih in kadrovskih pogojev doseči večje rezultate — če bi bila za telesno vzgojo enaka

zavzetost kot za ostala vzgojnoizobraževalna področja. Gre predvsem za spremembo odnosa do teh problemov, ki bi jih morali pomagati reševati republiški in občinski organi in seveda tudi šolska vodstva.

Šolska vodstva bi morala ob razdeljevanju denarja upoštevati realno zahtevnost za ustrezno in strokovno učinkovitost delovanja šolske telesne vzgoje. Pri vseh popolnih in drugih strokovnih šolah bi morala polno zaživeti šolska športna društva, ki bi morala postati dopolnilo šolske telesne vzgoje.

V vseh šolah je nerešen problem učnih načrtov. Za posamezne vrste šol bi bilo po mnenju komisije treba izdelati realne učne načrte. Take, ki bi jih lahko uresničevale vse šole, strokovne službe pa naj bi začele reševati vprašanje učnih načrtov celoti. Ob izdelavi učnih načrtov bo potrebno izoblikovati jasna stališča o ciljih in nalogah (normah), ki jih moramo doseči v današnji telesni vzgoji na posameznih vrstah šol.

Poseben poudarek je namenila komisija današnjemu ocenjevanju telesne vzgoje. Zaradi neizdelanih normativov je le-to nespozdubno in ga je zato treba ustrezneje reševati. Pri ocenjevanju naj se telesnovzgojni pedagogi in pristojni šolski organi ravna po načelu, da ocenjevanje telesne vzgoje ne sme odvrniti šolske mladine od aktivnega delovanja na tem področju, kajti le tako bo prešla telesnokulturna aktivnost v življenjsko navado doraščajoče mladine.

M. K.

POSVETOVANJE V MARIBORU

ODGOVORNOST DRUŽBE ZA MORALNO VZGOJO MLADINE

Za novega predsednika Zveze pedagoških društev Jugoslavije je bil izvoljen dr. Franc Širmčnik

Organizator posvetovanja na temo »Odgovornost družbe za moralno vzgojo mladine v sedanjih razmerah«, ki je bilo 10. in 11. marca v Mariboru,

reševanje te aktualne problematike. Sprejetih je bilo 30 referatov in koreferatov, od tega trije kot glavni: dr. Dragutin Franković — »Osnovni pedagoški problemi moralne vzgoje učencev«, dr. Vuko Pavličević — »O nekaterih kategorijah in problemih socialistične morale« in dr. Rudi Suppek — »Nekaj aktualnih problemov v zvezi z moralno vzgojo«. Ti trije referati so bili na mariborskem posvetu prebrani, medtem ko ostalih niso brali. (Celotno gradivo s posveta bo objavila revija Pedagogija).

Dr. Franković je strnil osnovne pedagoške probleme moralne vzgoje mladine v nekaj ugotovitev: glede dileme, ali potrebujemo program moralne vzgoje ali ne, je bil mnenja, da nam je za to področje vzgoje vsekakor potreben okviren program oziroma programi za posamezne razvojne dobe učencev, npr. za prva dva razreda osnovne šole, potem za druga dva ali tri razrede itd. Katere so te vzgojne dobe, bi bilo treba šele raziskati. A celo ti programi bi morali biti dinamični — spreminjali naj bi se v teku šolskega leta in se prilagajali razvoju otrok. Vsekakor pa ni dvoma, da zahteva delo na tem področju vzgojo od učitelja dobro poznavanje mladinske psihologije, poznavanje vsakega posameznega učenca, obvladovanje metod moralne vzgoje, psihološki takt, celo določeno mero raziskovalnega duha ipd.

Največja napaka našega moralnega vzgajanja je — moraliziranje, čista teorija, ko od učenca zahtevamo verbalno reproduciranje tistega, kar jim je bilo povedano, namesto da bi ta vzgoja potekala bolj v razvijanju delovnih navad, kulturnega obnašanja, higienskih navad, vztrajnosti v premagovanju težav ipd. Moralna vzgoja bi — po mnenju dr. Frankovića — morala izhajati iz prakse, iz situacije, v kateri mora učenec zavzeti svoje stališče, se mora sam odločiti in nekaj storiti. Tako praksa je predvsem vsakdanje življenje, delo učencev v šoli in izven nje, delo v organizacijah, razne delovne akcije, delo

v delavnici, dijaški zadrugi itd. Seveda pa je za takšno uspešno delo prvi pogoj organiziranost in jasno postavljeni cilji.

Pri vprašanju, kako doseči pravilno socialistično usmeritev moralne vzgoje, je dr. Franković naglasil v prvi vrsti odločen vpliv samega učitelja, njegovo idejno razvitost, razgledanost po življenju in literaturi. Učitelj naj bi s samim svojim zgledom, idejno usmerjenostjo in politično zainteresiranostjo vplival na pravilno oblikovanje mladih osebnosti. Kot drug pomemben dejavnik pa moramo pri moralnem oblikovanju mladine upoštevati sam sistem samoupravljanja. Ta politična kategorija naše družbe lahko postane v šoli »pedagoška kategorija s političnim ciljem, da učenec razvija kot subjekte, ki bodo politično aktivni v dobi svoje zrelosti«.

To so poglobitve misli iz uvodnega referata dr. Frankovića.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Skupščina Zveze pedagoških društev Slovenije

Vabimo člane pedagoških društev, da se udeležijo redne skupščine Zveze pedagoških društev Slovenije, ki bo 31. marca t. l. v dvorani Zavoda za šolstvo SRS, Poljanska 28/II. Začetek skupščine ob 9. uri dopoldan.

Šolam in maturantom učiteljski!

Uprava »Prosvetnega delavca« sporoča, da ima še na zalogi »PREDMETNIK IN UČNI NAČRT ZA OSNOVNO ŠOLO«, ki je izšel v Objavah sekretariata za prosveto in kulturo SRS 15. junija 1966. Dobite ga po stari ceni 330 S-din. Posebej opozarjamo na to maturante učiteljskih in pedagoških gimnazij!

Telesna vzgoja, šport... Tudi na nedavnem posvetovanju o moralni vzgoji naše mladine je bilo govora o tem, da smo povsem opustili mladinske množične manifestacije, športne in druge, ki pa lahko pomenijo za mladega človeka in oblikovanje njegove moralne podobe neprecenljiv prispevek

objektivni vzroki, ki so pogojeni s sistemom samega položaja šolstva. Ne gre pri tem izključno vse krivde za počasno uveljavljanje nagrajevanja kvalitete dela pripisovati omenjenim objektivnim pogojem. Del krivde je gotovo tudi pri kolektivih samih. So določene stvari, opravila, katerih kvaliteto je lahko primerjati in temu ustrezno tudi nagrajevati. To se da doseči tudi ob majhnih sredstvih. Zdi se mi, da to šole tudi počenjajo. Razumljivo pa je, da se kolektivi kaj neradi lotevajo stvari, v katere niso sigurni, kjer bi imeli občutek, da ne delajo pravilno, oziroma, da

»spregledala«, da nima pogojev za izvajanje pouka telesne vzgoje. Od 32 gimnazij jih ima 16 svoje telovadnice; le redke izmed teh pa imajo prepotrebne dodatne prostore (slučilnice, umivalnice). Za najemnine odmerjajo kar tretjino denarja, namenjenega telesni vzgoji, predragi pa so tudi smučarski in plavalni tečaji, da bi si jih mogli privoščiti povsod. Pri pouku združujejo paralele v skupine, ki štejejo ponekod tudi okrog 50 dijakov.

Poglavje zase je učni načrt, ki je po mnenju komisije sicer bogat in zahteven, zato pa ga v sedanjih pogojih povsem ne uresničuje niti ena gimnazija v Slo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

ODPRTO PISMO PROSVETNIH DELAVCEV OBČINE ŽALEC Ta zakonski predlog je presplošen

Sindikalni odbor prosvetnih delavcev občine Zalec je v tem letu že večkrat razpravljalo o problemu financiranja osnovnih šol.

Delegacija iz vrst prosvetnih delavcev je na pobudo sindikalnega odbora obiskala predsednika občine tov. Jožeta Rozmana, ki pa ni mogel obljubiti drugega kot to, da bo sklad za šolstvo občine Zalec dobil od 6 do 8 % več sredstev, kot je znašala realizacija za leto 1966. Predsednik je delegaciji obrazložil, da spada žalska občina med tiste občine, ki ne dobivajo dopolnilnih sredstev od republike, je pa ob enem na spodnji meji nedotiranih občin, saj znaša udeležba proračuna na enega prebivalca le 338 N-din. Zaradi take delitve po občinah bo znašal občinski proračun za leto 1967 le 11,6 milijona N-din. Delegacija prosvetnih delavcev je na predlog predsednika občine obiskala še načelnika za družbene službe, načelnika za finance in predstavnika sklada za šolstvo. Skladu za šolstvo in načelniku za finance je bila predložena tudi dokumentirana zahteva prosvetnih delavcev, v kateri je bilo navedeno, naj sklad za šolstvo zagotovi osnovnim šolam za njihovo dejavnost 1150 N-din na enega učenca v letu 1967. V tem znesku je vrčunana osnovna dejavnost, razširjena dejavnost in 15 % za materialne izdatke osnovnih šol. Z navedeno zahtevo so se strinjali vsi prisotni in obljubili, da bodo ta zahtevke predložili sestavljenemu proračunu občine, ker je ta tudi v skladu z izračuni, ki so bili napravljeni v lanskem letu ob priliki razprav o novem zakonu o financiranju izobraževanja.

Kaj mislijo prosvetni delavci? Želimo predvsem povedati svoje mnenje občanom, odborikom in uslužbencem občinske

skupščine, kadar ti razpravljajo o finančnih problemih osnovnih šol (ali po drugi strani o svojih otrocih).

Prosvetni delavci so bili že večkrat kritizirani, da se borijo samo za višje osebne dohodke, nočejo pa razumeti gospodarske situacije občine, niti se pravočasno ne začnejo boriti za večja finančna sredstva sklada za šolstvo. Poglejmo, kako je bilo v lanskem letu. Proračun je bil sprejet in po sprejetju proračuna so bili vsi samoupravni organi šol obveščeni na skupnem sestanku, ki sta ga sklicala svet za šolstvo in sklad za šolstvo, da za leto 1966 ne bo več finančnih sredstev, možni pa so posamezni premiki znotraj proračuna ob priliki rebalansa. S situacijo, ki nam je bila obrazložena, nismo bili zadovoljni, čaka-li pa smo na rebalans, ki se običajno dela po polletju. Med tem časom so bile vse šole obveščene, naj ne računajo na vsa finančna sredstva, ki so bila odobrena s proračunom. Vendar je bilo meseca oktobra na zasedanju občinske skupščine, ko je bila obravnavana problematika šolstva, zagotovljeno, da se ob rebalansu proračuna občine sredstva za šolstvo ne bodo zmanjšala. Dejstva pa so takda, da je bil rebalans proračuna sprejet šele 27. decembra 1966 in šolstvo odobreno le 93 % sredstev, pa niti ta niso bila realizirana, čeprav so mnogi koristniki proračuna prejeli 100 % realizacijo odobrenih sredstev.

Po predlogu proračuna za leto 1967 so nam znani do 11. 3. 1967 naslednji podatki:

sklad za šolstvo naj bi prejel lanske realizacije v višini N-din 4.789.280 + 78.120 N-din za obveznosti iz leta 1966 in 3 % povečanje (142.000 N-din).

Pripomniti pa moramo, da se

iz sklada za šolstvo poleg osnovnega šolstva financira še otroško varstvo (samo OD), glasbena šola, delavska univerza in anuitete za kredite adaptacij šol in družbene standarda.

V letu 1967 pa bo sklad za šolstvo moral kriti še nove obveznosti osnovnih šol (povečano število učnih ur), prevoze otrok in šolske mlačne kuhinje (ti dve postavki sta bili v lanskem letu financirani izven sklada za šolstvo — v skupnem znesku 162.600 novih dinarjev).

Iz navedenega povečanja sklada za šolstvo (3 %) bodo šole morale pokriti izkazane izgube po zaključnih računih, ki znašajo skupno 187.022,68 N-din (kar znaša ca. 3,5 % od lanske realizacije), in upoštevati nove obveznosti. Iz tega sledi, da bodo sredstva za osnovno dejavnost šol manjša kot v letu 1966.

S takim stanjem se ne moremo strinjati in smo dolžni opozoriti javnost in odgovorne organe na posledice, ki bodo iz takega načina financiranja nastale:

a) materialno stanje šol se bo občutno poslabšalo — izkazane izgube izhajajo ravno iz neporavnanih računov, kot so kurjava, 'ok itd.; šolski prostori že več let niso bili pobeljeni, pomanjkanje učil je očitno, nabave lahko šole vršijo le na up:

b) boljši, predvsem višje kvalificirani prosvetni delavci bodo še nadalje odhajali v občine, kjer je financiranje šolstva boljše urejeno in so sploh boljši pogoji dela;

c) cena šolanja na enega učenca bo nujno nižja kot v lanskem letu (853 N-din). Republiško povprečje pa je že lani znašalo 960 N-din na učenca. Iz tega sledi, da šole ne bodo mogle zagotoviti takšnega šolanja, kot so

ga deležni učenci v drugih občinah;

d) nujno sledi znižanje osebnih dohodkov zaposlenih na šolah, kar pa bo povzročilo nov val nezadovoljstva med učitelstvom.

V našem pismu so samo delno nakazani problemi financiranja osnovnega šolstva, smatramo pa, da vzgojno-izobraževalna dejavnost v občini ni primerno ovrednotena in zato postavljamo vprašanje javnosti, občinski skupščini in republiški skupščini, kolikšna je družbena vrednost izobraževanja in kako se naj ta problem konkretno reši v občini Zalec.

Zalec, dne 13. marca 1967
Izvršni odbor
sindikata prosvetnih delavcev
občine Zalec

ZAKONSKI PREDLOG O SREDNJEM ŠOLSTVU V REPUBLIŠKI SKUPŠČINI

Srednje šole naj bodo enotni in enakovredni izobraževalni centri

V Sloveniji imamo po zadnjih podatkih 215 raznih srednjih šol s 1909 oddelki in okrog 52 tisoč učenci ter 67 domov. Srednješolsko izobraževanje, ki obsega srednje šole, domove za učence teh šol in šolske centre, je torej pomemben del celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema, katerega naloga je vzgoja in izobraževanje mladine ter odraslih po končani šolski obveznosti. Ker je tako, je zadnji čas in nujnost, da tudi področje srednjega šolstva končno zakonsko uredimo.

Zakonski predlog o srednjem šolstvu, o katerem je razpravljal začasni odbor PKZ za drugostopenjsko izobraževanje (16. marca), pripravil ga je republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Po tem zakonskem predlogu so srednje šole predvidene kot enotni in enakovredni izobraževalni zavodi. To pomeni, da po novem ne bomo več ločeno reševali vprašanj izobraževanja v strokovnih šolah, gimnazijah in umetniških šolah. Zaradi takega obravnavanja je bilo namreč pogosto zastopljeno strokovno šolstvo, medtem ko je bila skrb za gimnazije, ki so bile mnogokrat neopravičeno v izjemnem položaju, dosti večja. Značilnost zakonskega predloga je tudi, da vključuje vprašanja domov za učence srednjih šol.

Velja omeniti, da je po tem predlogu predvidena pri poklenih in tehniških šolah predvsem za poklice (ni pa tudi izključena možnost, da učenci tovrstnih šol nadaljujejo šolanje), medtem ko je gimnazija šola, ki daje predvsem podlago za nadaljnje šolanje, kar pa hkrati ne pomeni, da se učenci gimnazije ne morejo zaposliti.

Kakor je pojasnjeval namestnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo Boris Lipužič na tej seji, so v zakonskem predlogu o srednjem šolstvu vse določbe, ki jih je treba (po temeljnem zakonu o delovnih razmerjih) za prosvetne delavce posebej urediti: strokovna izobrazba, ki je potrebna za učitelje, in vzgojitelje, strokovni izpit in stalno izpopolnjevanje, redni in naknadni razpis delovnih mest, delovni čas učiteljev in vzgojiteljev idr.

Ko bo zakon sprejet — in to bo predvidoma v kratkem — bo moral republiški sekretar za prosveto in kulturo izdati še nekatere izvršilne predpise k zakonu, in sicer glede izvajanja in organizacije izobraževanja odraslih, ocenjevanja učencev in izpitov v srednjih šolah, pravic in dolžnosti učencev itn.

Sicer je razveseljivo, da bomo končno dobili zakon o srednjem šolstvu, vendar pa bo kljub temu ostalo nerešeno še dvojje: izobraževanje mladine v gospodarskih in drugih organizacijah, ki ne konča osnovne šole, ter organizirano izobraževanje delavcev na delovnih mestih v gospodarskih in drugih delovnih organizacijah. To bo treba urediti s posebnim predpisom.

Razprava o predlogu tega zakona je pokazala, da doslej niso bile upoštevane pripombe raznih združenj šol, pa tudi, da so le-ta dobila zadnji predlog prepozno v preučitev. Avtorji zakonskega predloga bodo morali kljub vsemu prisluhniti zahtevi predstavnikov strokovnih šol in v zakonu določene predpise urediti predmetnikov in učnih načrtov za enake profile poklicev. Nepravilno je, da bi morale strokovne šole same še nadalje spreminjati učne načrte, ker bo sicer le-teh orav toliko, kolikor je šol. Usklajenost učnih načrtov bi imela predvsem dve prednosti: zagotavljala bi vsaj približno ena-

Republiški odbor sindikata družbenih dejavnosti razpravljal o predlagani zakonski ureditvi financiranja šolstva in o osebnih dohodkih učiteljev

V petek je bila v Ljubljani razširjena seja predsedstva republiškega odbora sindikata družbenih dejavnosti Slovenije. Polemično so obravnavali sedanji predlog republiškega zakona o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje ter izobraževanja, nato pa imenovali komisijo, ki bo pripravila odborove predloge za ustrezno spremembo sedaj predlaganega zakonskega besedila. — V drugi točki delovnega reda so kritično govo-

čili o neusklajenosti osebnih dohodkov v prosveti ter menili, da bo treba organizirati razgovore tega sindikata s predstavniki občinskih skupščin.

Predlog zakona o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje ter izobraževanja v Sloveniji (tako se sedaj imenuje izpopolnjeni prejšnji zakonski predlog o financiranju izobraževanja in vzgoje) bo te dni predmet razprav v številnih odborih republiške skupščine. Razen poslancev ga je republiška skupščina poslala v obravnavo še nekaterim drugim, med njimi tudi republiškim sindikatom. Omenjeni šestanek sindikalnih delavcev je pokazal, da sedanje besedilo zakonskega predloga pravzaprav uzakonja sedanje stanje v šolstvu. Očitno so zakonskemu predlogu predvsem to, da ne temelji na nekaterih izdanih merilih za ustrezno poenotenje šolskih materialnih razmer in da ne določa roka, v katerem naj bi to področje postopoma le prišlo do ustrezne materialne osnove, ki bi tudi dajala resnično podlago za samoupravnost tega področja.

Predsednik odbora Marjan Jenko se je ob tem vprašal, če je sestavljal zakonskega predloga, to je republiški sekretariat za prosveto in kulturo, sploh mogoče v nastalih razmerah pripraviti ustreznejši zakonski predlog, kot je ta. Poudaril je sestavljalčev težko nalogo in se zavzel za to, da bi člani tega sindikata predvsem pomagali oblikovati tako besedilo zakonskega predloga, ki bi bilo za vse še najbolj sprejemljivo. Tako so menili tudi drugi, saj so prav s tem namenom tudi govorili. Imenovali so komisijo, ki bo v konkretnih predlogih povzela to razpravo. Poudarili so, da želi sindikat tako zakonsko ureditev, ki bo valorizirala šolsko delo in dala takšno šolsko mrežo, ki jo družba tudi zmore. Predvidi naj se tudi okvirni termin, do katerega bi uresničili zastavljeni cilj.

Pri obravnavi osebnih dohodkov v prosveti je razširjena seja predsedstva republiškega odbora sindikata družbenih dejavnosti pokazala, da so prevelike razlike med osebnimi dohodki prosvetnih delavcev v primerjavi z ljudmi, ki so zaposleni v drugih dejavnostih, in da so prevelike razlike tudi med osebnimi dohodkom prosvetnih delavcev v posameznih občinah. Dogovorili so se, da bodo občinski sindikalni sveti posredovali pri občinskih skupščinah, da bi se odstotek šolskih sredstev v občinskih proračunih povečal. Kjer pa občina res ne bi mogla dati več za šolstvo, naj bi posredovala republika. Menili so, da bi šolstvo tudi letos vsekakor moralo dobiti primerno več kot leta 1966.

M. K.

J. S.

Z ZBOROVANJA PROSVETNIH DELAVCEV TOLMINKE OBČINE

RADODARNA, A PRIKRAJŠANA TOLMINSKA

Razmišljanje Tolminec ali povzetek uvodnega dela zborovanja (18. marca) v tolminski kinematografski dvorani:

Povojni čas je Tolminski vzel vse: ljudi, ki so ustvarjali dohodek, mladino, ki je kljub štipendiranju raje odšla v industrijsko razvita območja. Kot dediščina preteklosti ostajajo zapuščene kmetije, onemogli ljudje in številni vojni invalidi NOB, za katere mora skrbeti občina. Ostali so tudi otroci in več kot sto let stare šole, v katerih podpirajo strope podporniki in nepobeljeni zidovi, s katerih se kruši omet. Pretresne učilnice s skromnimi učili, ki ne omogočajo reformirane pouka, kakršnega predpisuje zakon o osnovni šoli. Čeprav smo v zadnjih letih zgradili zavodljivo število novih šol, pa denar za gradnjo ni segel do tolminske občine. Kar je bilo opravljeno, so prispevali občani. Vse bolj znana »zanimivost« postaja kobarška osnovna šola, ki posluje v kasarni, pa si je ni ogledala še nobena delegacija novinarjev prosvet-

nih časopisov iz sosednih republik. Kot da je pravilčno lepa dežela ob Soči na obrobju Slovenije enako daleč od prosvetnih in kulturnih dobrin, kot je od njenega središča. Razsežna, z raztreseno posejanimi naselji, s slabimi prometnimi zvezami.

Za samo tolminsko občino sicer velja, da odmerja za šolstvo zagotovo več, kot zmore, 48 odstotkov svojega proračuna. Ker izdajo v šolskih zavodih tega območja približno 95, 93, 89, 81 ali celo 100 odstotkov denarja za osebne dohodke, da so lahko vsaj blizu »ustrezne višine«, so bili le-ti po izračunih sklada za šolstvo v preteklem letu povprečno od 74.000 za starejšega učitelja ali mlajšega predmetnega učitelja do 99.000 S-din za profesorja (v čemer pa so upoštevani tudi dodatki za učitelje, ki poučujejo v oddaljenih podružničnih šolah). Približno prav taki dohodki pa se obetajo tudi za letos, ko je za šolstvo namenjenih 450 milijonov S-din, in sicer za: pet osnovnih šol, gimnazijo in učiteljske ter vzgoj-

ni zavod.

Plastično prikazano stanje šolstva na Tolminskem, ilustrirano z izdatki za vsako šolo posebej, pa je bilo — kot že rečeno — le uvod v razpravo o zakonskem predlogu za financiranje vzgoje in izobraževanja. Zivahni in burni dialogi so se strnili v enotno mnenje: da je predlog zakona poln deklaracij, da njegove določbe ne prinašajo izboljšanja in da bodo revni najbrž še vnaprej ostali taki...

Tolminci se namreč ne morejo pomiriti z dejstvom, da pušča zakonski predlog vzgojno-izobraževalne zavode še vedno odvisne od zmogljivosti občinskega proračuna. Menili so, da bo potemtakem tudi zakon o šolstvu za takšne občine, kot je tolminska, še vedno utopija, če ga ne bo mogoče v celoti izvajati. Če predpisuje republika z zakonom za šole enoten delovni program, bi morala tudi zagotoviti denar za njegovo izvajanje. Ne le za izvajanje osnovne dejavnosti, temveč tudi za opremo, učila, strokovno izpopolnjevanje učiteljev, za investicije.

Predlog ne nakazuje dovolj možnosti za izenačevanje pogojev dela v šolah in nejasno določa, kdaj se javlja dopolnilna vloga republiške izobraževalne skupnosti. Na tem sestanku so izrazili tudi zahtevo po normativih, ki bi edini mogli biti realna osnova za pokrivanje potreb, in poudarili, da je dosežani način izračunavanja stroškov na učenca — neustrezen.

V splošni razpravi je bilo očitno dvojje: da ne gre zgolj za izravnavo osebnih dohodkov z dohodki enako izobraženih v drugih dejavnostih (glede na vlogi in teže poklica je ta želja nedvomno tudi upravičena), temveč za mnogo več — za drugačno tretiranje samega učiteljskega poklica, ki bi moral biti enako priznan in cenjen povsod, v vseh krajih naše republike. In končno: za zahtevo po boljšem materialnem stanju, možnosti za kvalitetnejšo izvedbo pedagoškega dela. Da gre za učenca, ki ne sme biti zanzmanovan, če je doma s Tolminskega, Lendave, Kranja...

M. K.

ZDRAVKO PIVK

UPRAVNI ODBOR GLASBENE ŠOLE V CELJU

razpisuje za šolsko leto 1967/68

— 1 delovno mesto učitelja klavirja: P ali PRU
Pogoji: Akademija za glasbo, končana I. ali II. stopnja

Vloge je treba poslati do 1. aprila 1967 na naslov:

Glasbena šola Celje — p. p. 149

Zakaj se nagrajevanje kvalitete le počasi uveljavlja

(Nadaljevanje s 1. strani)

ne morejo zadovoljivo napraviti. To brez dvoma v precejšnji meri drži tudi za nagrajevanje kvalitete, saj smo videli, da stoji temu nasproti cela vrsta objektivnih težav. In prav v tem je vzrok, da nagrajevanje kvalitete tako počasi napreduje. Ni vzrok nek a priorni odpor prosvetnih delavcev do nagrajevanja po kvaliteti dela.

Jasno je, da bo nagrajevanje kvalitete dela moralo postati osnovno merilo za nagrajevanje prosvetnih delavcev. Preden pa bomo lahko takšen sistem nagrajevanja v polni meri uveljavili, bomo morali imeti zagotovljene vsaj nekatere osnovne pogoje. Med takšne osnovne pogoje se mi zdi, lahko štejejo:

— zagotoviti šolstvu kot družbeni službi enakovredne pogoje z ostalimi dejavnostmi, tako glede cene, kot nagrajevanja. Cena izobraževanja naj torej temelji na obsegu in kvaliteti v vzgojo ter izobraževanje vloženega dela;

— postaviti je treba točna in enotna merila, po katerih naj se ocenjuje obseg in kvaliteta dela v šolstvu. Temu primerno je potrebno pripraviti tudi ustrezno metodologijo ocenjevanja;

— stimulativnemu delu je potrebno dati takšno veljavo, da bo res spodbujal k stopnjenju kvalitete dela;

V KRATKEM NA NAŠEM KNJIŽNEM TRGU DELO

OB 30-LETNICI USTANOVNEGA KONGRESA KPS

Knjiga bo poleg celoletnega proglasa ustanovnega kongresa KPS, nadvse pomembnega dejanja v naši zgodovini, vsebovala še neposredno oceno tovarša Tita o kongresu, odmev na stališča kongresa, kot se kaže v sestavku Edvarda Kardelja »Bodočnost slovenskega naroda« in v članku Borisa Kidriča »Evropske krize in slovenski narod«, in kasnejše ocene kongresa v prispevkih Mihe Marinka in Borisa Zihnerla. Knjiga »Ob 30-letnici ustanovnega kongresa KPS« bo torej vsebovala dragoceno gradivo, ki bo omogočalo pravilno presojo in vrednotenje dejanj naše bližnje preteklosti. Zato bodo po tem delu segli vsi, ki jih zanima naša zgodovina, zlasti še zgodovinarji, prosvetni in politični delavci, predvsem pa vsi komunisti. Knjigo si bo morala omisliti tudi vsaka šolska knjižnica.

Knjigo, ki bo imela okrog 120 strani, bo v kratkem izdala Cankarjeva založba. Ker bo naklada omejena, vabi založba vse, ki se za delo zanimajo, da ga naroče že zdaj. Naročila sprejemajo vse knjigarne, lahko pa izpolnite spodnjo naročilnico in jo pošljete v ovojnici ali nalepljeno na dopisnici na naš naslov

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA, Kopitarjeva 2

Naročilnica

Podpisani(a):

naslov:

nepreklicno naročam izvodov knjige

OB 30-LETNICI USTANOVNEGA KONGRESA KPS po ceni 5,00 N-din za izvod. Dolžni znesek bom poravnal(a) po prejemu računa.

Datum

Podpis, za pravne osebe tudi žig

PEDAGOSKI POGOVORI

Boj za obstanek, boj za delo — tudi v prosveti?

Pod naslovom »Boj za obstanek — boj za delo« je bil pred uredništvu postavljen problem študija na PA in zaposlitve predmetnih učiteljev. Problem naj bi bil v tem, da

a) diplomanti PA po opravljenih študijah in diplomi ne morejo dobiti zaposlitve;

b) so številni razpisi na mnogih šolah le formalni, ker šole sprejemajo na razpisana mesta učitelje, ki že delajo na šolah;

c) na šolah delajo učitelji, ki so se sicer vpisali na PA formalno, izpitov pa ne opravljajo in imajo z vpisom zagotovljena mesta in

d) se določeni predmeti iz predmetnih skupin trgajo oziroma delijo na druge skupine, npr. likovni pouk — biologija, telesna vzgoja — biologija, tehnični pouk — fizika itd.

Na koncu postavljamo pisec vprašanje: kakaj sploh imamo PA, če družba predmetnih učiteljev ne potrebuje?

ODGOVOR: Skušali bomo odgovoriti na vsa vprašanja, dovolite pa, da odgovorimo najprej nekaj na splošno. Nobena skrivnost ni za prosvetne delavce, da nam primanjkuje največ učiteljev v osnovni šoli in to za predmetni pouk. V Sloveniji imamo vrsto šol in celo nekaj občin, kjer nimajo sploh nobenega predmetnega učitelja, četudi so šole oz. imajo v občinah popolne — tj. osmerazredne osnovne šole s predmetnim poukom. Natančnega števila manjkajočih predmetnih učiteljev trenutno sicer nimamo, sodimo pa, da jih primanjkuje kakih 1500 v osnovnih šolah. Ker pa bi številne predmetne učitelje lahko zaposlili tudi na strokovnih (poklicnih) šolah, lahko računamo, da je pomanjkanje predmetnih učiteljev še znatno večje. Prav to pomanjkanje je bilo tudi osnovni razlog za vključevanje številnih učiteljev razrednega pouka v izredni študij na nekdanji VPS oziroma sedanji PA, in številni izredni slušatelji PA so svoje študije tudi že uspešno zaključili ali pa so pred diplomom.

Sedaj pa odgovori na posamezna vprašanja:

a) Če vemo, da nam manjka — lahko bi rekli izredno veliko predmetnih učiteljev, skoraj ni mogoče verjeti trditvi, da diplomanti PA — predmetni učitelji — po opravljeni diplomi ne bi mogli dobiti zaposlitve. Je pa seveda mogoče, da prosilec na nekaterih šolah, kjer razpise »izigravajo«, kakor je navedeno pod b) v našem vprašanju, ne uspe, prav tako pa se tudi lahko zgodi, da ne more dobiti zaposlitve v šoli ali kraju, kjer so vsa delovna mesta zasedena. V preteklih letih, ko so se delovna mesta strokovno usposobljenim in včasih celo pomanjkljivo usposobljenim ljudem kar sama od sebe »ponujala«, je bilo skoraj »normalno«, da so šli ljudje le v kraj, ki so si ga sami izbrali. Toda — ki so si ga sami izbrali. Toda — časi so postali resnejši in bo tak izbor delovnega mesta iz leta v

leto težji. Ljudje, ki bodo iskali delovno mesto, se bodo morali zadovoljiti tudi s kraji, ki so oddaljeni od središč oziroma mest in tako bodo dobile strokovno usposobljene kadre — v našem primeru predmetne učitelje — tudi podeželske šole, ki jih doslej skoraj niso poznale.

b) Vemo, da so v prvih letih po reformi osnovne šole bila razpisana številna učiteljska mesta na šolah, ponekod (npr. v nekaterih ljubljanskih šolah) celo vsa delovna mesta. Ti razpisi so bili v resnici gola formalnost, ker je šlo le za novo organizacijo šolstva in je razumljivo, da učitelje, ki so bili pred razpisi oziroma reorganizacijo v nekdanjih osnovnih (štirirazrednih) šolah in nižjih gimnazijah, niso mogli postaviti na ceto. V poznejših letih so šestkrat šole razpisovale in še razpisujejo mesta, ki so sicer zasedena, toda z neustreznimi usposobljenimi ljudmi. Ti razpisi so v skladu z zakonitimi predpisi. Če šola razpisuje mesto učitelja, ki sicer nima še ustrezne kvalifikacije, toda si jo pridobiva (in to dokazuje z opravljenimi izpiti), je v redu, da učitelja obarži, zlasti še, če se je v svojem delu izkazal kot dober učitelj. Drugačje pa je, če šola z razpisom namerava sama izigrati veljavne predpise o zasedbi delovnih mest. V tem primeru ima vsak odločilen — toda strokovno ustrezno usposobljen — prosilec pravico uveljavljati svoje zahteve tudi po redni sodni poti.

c) V resnici imamo precejšnje število učiteljev, ki so se sicer vpisali na PA, toda le formalno, ker že leta in leta izpitov sploh ne opravljajo. S tem so si nekako »zagotovili« delovna mesta in na njih ostajajo v glavnem zaradi svojih dobrih »zvez«. Vemo tudi za primere, ko so šole ali občine posamezne učitelje štipendirale oz. jim dajale daljši ali krajši čas celotno plačo, da so študirali na PA (VPS) ali univerzi, izpitov pa kljub temu niso opravi-

vili in so se vrnili na službeno mesto brez diplome. Mislimo, da smo bili in smo še vedno v takih primerih preveč sentimentalni in preveliko zahtevni. Nekateri šole in občine so pri sprejemu učitelja, ki je študiral ali mislil študirati npr. na PA (VPS) kot izredni slušatelj, s pogodbo zahtevali od njega, da v določenem času svoje študije uspešno dokonča. Isto je veljalo tudi za študente oziroma učitelje, ki so dobili »plačan dopust« za določen čas. To medsebojno pogodbo so tudi dosledno in brez sentimentalnosti izvajale in to se mi zdi, da je najuspešnejša pot za pravilno rešitev tega problema. Sicer pa se bo problem v zaostrenih ekonomskih življenjskih pogojih že v bližnji bodočnosti reševal tudi sam od sebe.

d) Vprašanje v tem poglavju je bolj zapleteno, kakor je videti na prvi pogled. V mnogih deželah, kjer sem se zanimal za šolske probleme, sem moral ugotoviti, da tako imenovani »enopredmetni strokovnjaki« sploh ne poznajo, vsaj ne za stopnjo osnovne šole, kakor jo imamo pri nas, in tudi ne po večini za stopnjo srednje šole (npr. gimnazije). Še več, v številnih deželah imajo za stopnjo osnovne šole predmetne učitelje za tri ali celo štiri področja oziroma predmete, seveda pa je tudi študij ponavadi

daljši — tri in celo štiri leta. To so utemeljili predvsem s pedagoškega vidika (učitelj v osnovni šoli mora biti z otrokom čim tesneje in čim več časa povezan) in s praktično-organizacijskega vidika (mnoge šole so organizacijsko in po številu učencev srednje velikosti ali manjše in v teh učitelji, ki lahko poučuje strokovno samo en predmet, ne bi mogli biti polno zaposleni). Oba ta vidika smo pri nas mimogrede prezrli, to pa se nam v praksi krepko maščuje. Na eni strani s tem, da učitelj z enim predmetom na šolah le težko ali pa sploh ne dobi zaposlitve, na drugi strani pa s tem, da mora tak učitelj dopolnjevati svojo učno obveznost v predmetu, za katerega sploh ni — niti strokovno niti pedagoško-metodično usposobljen. Zaradi tega sodim, da je zahteva vsaj po »dvo- predmetnosti« tako na PA kakor tudi na fakultetah za študente, ki se nameravajo zaposeliti v šolah, zelo utemeljena. Vprašanje organizacije, trajanja in vsebine študija bodo seveda reševali strokovnjaki.

In nazadnje: v času, ko ugotavljamo, da je vedno težje za službe v gospodarstvu, v družbenih službah in drugod, so vrata v šole za predmetne učitelje za nekaj časa morda razmeroma še najbolj široko odprta.

V. C.

Odgovornost družbe za moralno vzgojo mladine

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ugotovitve ostalih referentov in diskutantov naj strnemo v nekaj točkah.

Kakšna naj bi bila vsebina moralne vzgoje?

O problemu privatizacije in depolitizacije naše družbe — pojavi, ki zavzema zaskrbljujoč obseg, je v zvezi z moralnim vzgojanjem mladine govoril dr. Rudi Supek. Vsi ti pojavi se močno odražajo na mladih generacijah. Zato je pri oblikovanju moralne podobe mlade generacije bistvena pomena vprašanje, kakšna naj bo vsebina te vzgoje, na katerih elementih naj bazira. (To je vprašanje, ki nam ga doslej še ni uspelo rešiti.) Večna vprašanja človeštva: od kod? čemu? kam? morajo biti prav gotovo eden izmed teh osnovnih elementov. Ne bi pa smeli (kot smo to delali doslej) ignorirati tistih odgovorov na

ta vprašanja, ki jih je izdelalo človeštvo že v svoji dosednji zgodovini. Ne bi smeli ignorirati npr. vsebine krščanstva, ki ne pomeni le del sodobne kulture evropskega človeka, temveč tudi element dvatisočletnega razvoja človeštva. Tako se dogaja, da naša mladina ni pripravljena za svetovnonazorsko diskusijo v okviru Evrope (kamor se bomo morali tudi na kulturnem področju vedno bolj vključevati kot sestavni del evropskega življenjskega prostora, evropske civilizacije). To je vsekakor pomanjkljivost naše vzgoje.

Naše zanemarjanje družbenega življenja mladine prav tako ne more roditi dobrih sadov. V tem pogledu je mladina zelo zapuščena. (Klubi ipd.). Povsem smo opustili važen dejavnik socializacije — množične manifestacije: nimamo niti šolskih, niti športnih ali podobnih manifestacij. Dalje je še zelo neboljena naša svetovalska služba: mladina mora sama reševati življenjsko važna vprašanja, kakor ve in zna.

Ostali diskutanti so razvijali svoje misli o problemih, kot so:

— za najodločilnejša leta človekovega življenja (do sedmega leta) imamo prešlabo organizirano skrb za otroka;

— ker je predšolska vzgoja še v povojih, bi morala družina še obdržati svojo vzgojno funkcijo;

— naša šola nudi otroku preveč enostransko le intelektualno vzgojo, to pa še zdaleč ni dovolj;

— reforma usposabljanja naših učiteljev za njihov poklic je prepočasna;

— kljub pomanjkanju sredstev bi morali doseči širšo organizacijo podaljšanega bivanja v šoli...

Ni mogoče na kratko niti omeniti vsega bogastva misli in ugotovitev z mariborskega posveta. (Marsikatero ugotovitev tudi niso prav nič nove, le da bi jih uresničili v praksi, je pri nas dolg proces...) Posebej pa se nam zdi vredno podčrtati še naslednje tri misli: bilo je rečeno, da na področju pedagogike delamo vsak za sebe, namesto da bi v skupnem raziskovalnem delu stnili svoje sile. (Zato načelne razlike v ugotovitvah posameznih avtorjev učbenikov ipd.). Bilo je tudi rečeno, da je problematika moralnega vzgojanja mladine problematika našega celotnega šolskega dela. In bilo ugotovljeno, da so referati v glavnem zajeli le problematiko osnovnošolskega otroka, prav malo adolescence, povsem pomanjkljivo pa delavsko mladino in oblikovanje njene moralne podobe.

Po zaključku posvetovanja je bila na Pohorju redna skupščina Zveze pedagoških društev Jugoslavije. Za novega predsednika je bil izvoljen dr. Franc Strmčnik.

Organizacija mariborskega posvetovanja je bila zaupana mariborskemu pedagoškemu društvu. Za uspešen potek posveta in skupščine je prejelo mariborsko pedagoško društvo pohvalo, posebej pa še njegov predsednik Albert Žerjav.

M. Cetinski

Dokaj uspešno reševanje vprašanja osebnih dohodkov in stanovanjskega problema

Na vprašanja uredništva »Prosvetnega delavca« odgovarja poslanec prosvetno-kulturnega zbora skupščine SRS in direktor Šolskega centra za blagovni promet v Novi Gorici Dušan Sinigoi.

Kaj menite o dosedanjih razpravah o zakonu o financiranju vzgoje in izobraževanja?

Težave na področju financiranja vzgoje in izobraževanja v SRS niso nove. O njih razpravljamo že nekaj let in iščemo najbolj primerne rešitve. Iz vseh razprav je predvsem čutili, zahtevo, da zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja določi stalne virov, izenačenost materialnih pogojev v šolah, sredstva v višini, ki bodo omogočila normalen izobraževalni proces in brez dvoma omogočila nadaljnji razvoj samoupravljanja na tem za družbo tako važnem področju. Osnutek zakona zasleduje te cilje, nisem pa prepričan, da jih bo rešil že zakon sam. Predvsem mislim na višino sredstev, ki jih iz stalnih virov ni mogoče zagotoviti, čeprav sredstva so in jih sedaj zbiramo od gospodarskih organizacij na prostovoljni osnovi. Prav zaradi tega bo potrebno tudi v bodoče, ko bomo zakon že imeli, vlagati veliko družbenih naporov za ureditev materialnega položaja šol. Zakon, ki je sedaj v razpravi, ne bo in tudi ne more rešiti vseh problemov. Mogoče bo celo kateri zavod prizadet in bo moral razmisliti o svoji bodočnosti ter se prilagoditi družbenim potrebam. Prav zaradi tega je nujno zakon čimprej sprejeti in uveljaviti.

V pripravi je zakon o srednjem šolstvu; kaj pričakujete od njega?

Na področju srednjega šolstva razen za gimnazije v SRS trenutno nimamo zakonodaje (zakonskih predpisov). Dalje časa že razpravljamo o strokovnih in poklicnih šolah in moram reči, da so se mnoge šole že prilagodile zamislim, ki jih vsebuje osnutek zakona o srednjih šolah in so v tem dejansko zakon že prehitile. V zadnjih letih je prišlo še do vrste vprašanj, ki jih bo moral zakon rešiti. Mislim namreč na ustanavljanje šol, status posameznih šol, preoblikovanje vajenskih šol v poklicne, nekatera vprašanja iz delovnih razmerij, izobraževanje v delovnih organizacijah itd. Ta zakon je nujno potreben in bo, če ga bomo sprejeli, lahko mnogo pripomogel za ureditev stanja v srednjih šolah.

Slušali smo, da pri vas dokaj uspešno rešujete nekatera vprašanja šolstva, kot je npr. nagrajevanje prosvetnih delavcev in podobno?

Nova Gorica je mlad, razvijajoč se center severne Primorske. Na kulturnem in prosvetnem področju postaja vedno bolj razgibana ter tako prevzema vlogo, ki jo je nekdaj imela Gorica. V zadnjih nekaj letih se je v Novi Gorici zlasti razvilo srednje šolstvo, saj ima gimnazijo, tri šolske centre, srednjo zdravstveno šolo in administrativno šolo. Problemov, s katerimi se srečujemo, je veliko, predvsem osnovnošolskih, in se v bistvu ne razlikujejo od znanih problemov, ki se pojavljajo tudi drugod v Sloveniji. Moram pa poudariti, da se v Novi Gorici vsi subjektivni faktorji zavedajo pomena izobraževanja in da so sposobni kadri največja garancija za uspešen razvoj. Zaradi tega je bilo v preteklih letih na področju šolstva veliko napravljenega. Omenim nam samo, da se dokaj uspešno rešuje vprašanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev; rešeno je bilo 112 stanovanjskih primerov, zgrajeno 8437 m² šolskega prostora, samo še 1,5 % šoloobveznih otrok obiskuje nerazvite osnovne šole, dalje, da so gospodarske organizacije 1966. leta izpolnile obveznosti do strokovnega šolstva 8 % nad planom itd. Od odprtih vprašanj je najbolj pereča gradnja osnovne šole v Novi Gorici, dograditev nekaterih šol na podeželju in dograditev dijaškega doma.

Ali imate posebne probleme z mladino?

Na to vprašanje je težko dati zadovoljiv odgovor. Kar je za nekoga mladinski problem, lahko za drugega ni. Mislim, da mladinske problematike ne moremo obravnavati kot samo mladinske, ampak vseh nas. Če tako postavljamo vprašanje, je tudi delo z mladino lažje. Na zavodu, kjer delam, nimamo z mladino posebnih problemov. Aktivno jo vključujemo v organe upravljanja, delamo z njo v mladinski organizaciji, debatnem klubu in drugih svobodnih dejavnostih. Mnogo manj problemov je, če ima mladina možnost aktivno udeleževati se na vseh področjih, ki jo zanimajo.

Ali je po vašem mnenju prosvetno-kulturni zbor skupščine SRS obravnaval najbolj pereča vprašanja s področja prosvete in kulture in kakšni so rezultati teh razprav?

V obdobju štirih let je prosvetno kulturni zbor obravnaval veliko vprašanj s področja prosvete in kulture in skušal s tem razgrniti množico problemov. Naj omenim samo financiranje šolstva, izgradnjo osnovnošolskega prostora, predmetnik za osnovne šole, srednje šole, telesno kulturo, filme itd. Za razreševanje nekaterih vprašanj je prosvetno kulturni zbor sprejel le priporočila ali resolucije, ki praktično nimajo nobenega učinka in ostanejo le na papirju.

Se beseda, dve o zavodu, v katerem delate.

Delam v šolskem centru za blagovni promet. V centru imamo vključeno šolo za prodajalce, poslovodsko šolo in ekonomsko srednjo šolo. Mislim, da je taka oblika posrečena in, kar je še posebej važno, racionalna. Za vsak predmet lahko racionalno zaposlimo strokovno moč, prostori in učila so skupna, vse šole imajo skupno upravo itd. Vse to pomeni delo šole in brez dvoma omogoča tudi večjo kvaliteto učno-vzgojnega procesa. Na centru imamo sedaj 817 učencev. Najmočnejše je zastopana poklicna šola s 691 učenci, kar je razumljivo zaradi razvoja trgovine. Trenutno imamo večje težave s financiranjem, ki so nastopile predvsem zato, ker so podjetja sprejela v I. razred kar 200 učencev več, kot smo predvidevali. Prišlo je do neskladja med finančnimi možnostmi našega sklada za šolstvo in sprejetimi učenci. Ker imamo zelo dobre odnose s trgovskimi gospodarskimi organizacijami, upam, da bomo tudi ta pereč problem uspešno rešili.

SEMINAR ZA ZBOROVODJE V VELENJU
od 26. junija do 2. julija 1967

Na voljo je še 15 prostih mest. Naknadne prijave sprejemamo nepreklicno do 8. aprila 1967.

Obvezno s prijavo je treba nakazati 100 N-din na naslov: DGP Celje, št. žiro računa: 597-8-130.

Za preskrbo in za notni material plačajo udeleženci ob prihodu v Velenje dodatno 150 N-din.

DRUŠTVO GLASBENIH PEDAGOGOV CELJE
p. p. 149

Vajenska nagrada po učnem uspehu

Prve pozitivne izkušnje nagrajevanja vajencev v poklicni kovinarski šoli v Kočevju

Z odpravo predpisov, ki so urejali nagrajevanje vajencev, so marsikje nastale težave. Temeljni zakon o delovnih razmerjih je najprej določil, da znaša nagrada najmanj polovico povprečnega osebnega dohodka nekvalficiranih delavcev. To je bilo sorazmerno visoko in mnoga podjetja niso bila več pripravljena sprejemati vajencev. To določilo pa je veljalo le toliko časa, dokler niso na nagrajevanja vajencev uredili republiški zakoni. Republiški zakon je postavil načelo, naj bo nagrada odvisna od učnega uspeha vajencev v šoli in pri praktičnem pouku. Kolikšna pa je nagrada, določijo delovne organizacije v svojih predpisih. Zakon je še obvezal občinske skupščine, da z odlokom določijo najnižje mesečne nagrade.

Predpis je tako določil pot do nagrade. To pomeni, da ni več osnovna naloga denarne nagrade socialna pomoč pri učenju, saj v večini šol II. stopnje učenci ne prejema denarnih nagrad, temveč naj nagrada v največji meri vzpodbuja vajence k resnemu in zavzetemu uku. Če pa hočemo to uresničiti, potem je potrebno, da dobijo vajenci za enak uspeh enako nagrado. Iz prakse pa vemo, da so gospodarske organizacije zelo različno določale merila za nagrade. Finančno močna podjetja so ostala pri nagradi, ki jo je določil zakon o delovnih razmerjih, šibkejša podjetja, posebno obrtna in zasebniki, pa so določila minimalne nagrade, ki so jih predpisali občinski odloki. Tako imamo primere, da znašajo nagrade od 8 tisoč do 25 tisoč S-din za vajence prvih letnikov. Višina nagrade je torej odvisna od tega, kje se učijo in ne od učnega uspeha.

Pri Poklicni kovinarski šoli v Kočevju so začeli širšo akcijo za

odpravo teh razlik. V tem šolskem letu prejemajo vajenci nagrade po učnem uspehu, prizadevnosti in šolski disciplini. To ni bilo lahko, vendar jih doseženi uspehi spodbujajo k nadaljnjemu izpolnjevanju nagrajevanja vajencev. Ker v mnogih šolah, ki imajo vajence, menijo, da ni mogoče izpeljati sistema nagrajevanja vajencev po učnem uspehu, bom opisal, kako so to storili v Kočevju. Zanimivo pa bi bilo zvedeti tudi za izkušnje drugih šol, ki so se lotile te naloge.

Poklicna šola v Kočevju, ki je bila pred dvema letoma ponovno ustanovljena na zahtevo gospodarskih organizacij, ima stalen in čvrst stik z vsemi podjetji in obrtniki. To nalogo opravljajo s pogostimi sestanki in posebej organiziranim obiskovanjem učiteljev v podjetjih. Učiteljski zbor je ugodno ocenil misel o nagrajevanju po učnem uspehu, prav tako tudi vajenci. Na prvem sestanku s predstavniki podjetij v tem šolskem letu so uspeli zainteresirati tudi podjetja. Vodstvo šole je izdelalo predlog pravilnika o nagrajevanju vajencev in ga poslalo vsem delavskim svetom in obrtnikom. Ti so kmalu sprejeli nove pravilnike, ali pa prejšnje prilagodili predlogu šole. V tem sestavku ni mogoče podrobno opisati tega pravilnika. Njegove glavne značilnosti pa so:

Nagrada je sestavljena iz dveh delov: stalnega in gibljivega. Prvega dobi vajenec v vsakem primeru, drugi pa je odvisen od učnega uspeha.

Gibljivi del nagrade ni določen za posamezne letnike v razponu od—do, temveč je določen povprečen znesek: Primer: stalna nagrada za vajence I. letnika je 100 N-din, povprečna višina gibljivega dela pa 50 N-din. To po-

meni, da najslabši vajenci gibljivega dela sploh niso deležni, najboljši pa lahko prejemajo gibljivega celo več kot stalnega. Tako imajo vsak mesec precejšnje razlike v višini nagrad. Razlike so med 100 in 250 N-din za vajence prvega letnika.

Gibljivi del delijo enako, tako na učni uspeh v šoli kakor na uspeh pri praktičnem pouku v šolski delavnici.

Šola obvesti vsak mesec podjetja o učnih uspehih in delovni disciplini in hkrati na osnovi točkovnega sistema izračuna višino nagrade. Koliko točk prejme vajenec, pa je odvisno od učnega uspeha pri posameznem predmetu (predmeti so ovrednoteni glede na zahtevnost), od vajenceve aktivnosti (marljivost, prizadevnost, napredek itd.) in od števila negativnih točk, ki jih odštejejo od pozitivnih. Vajenci pa dobijo negativne točke za vsak neupravičen izostanek in za izrečene disciplinske kazni.

Vajence, ki niso pri praktičnem pouku v šolski delavnici, ocenjujejo delavci, ki so jim vajenci dodeljeni. V ta namen imajo izdelan ocenjevalni postopek z enotnimi ocenjevalnimi listi. S temi ocenjujejo vajence tudi takrat, ko niso v šoli.

Za mesečne ocene, število točk in višino nagrade zvedo učenci že v šoli. Razredniki obravnavajo vsak mesec »plačilno listo« na razrednih sestankih, ali kot jim pravijo »svetih razredov«.

Res zahteva vpeljevanje tega sistema nekaj dela in miselnega napora. Kmalu pa pride v navado in ne terja od šole posebnih stroškov. V primerjavi z učinkom, ki ga imajo nagrajevanje po uspehu na vzgojno-učni proces, je ta naloga poceni in zelo uspešna.

M. Cetinski

PROGRAM DELA V VZGOJNEM ZAVODU PLANINA PRI RAKEKU

O vzgojnih zavodih in njihovem delu je bilo zadnje čase mnogo napisanega in izrečenega. Povod za to so bile večje ali manjše krize, ki jih je moral preživeti skorajda vsak zavod v relativno kratkem obdobju delovanja. Vzroke zanje je treba iskati bodisi v strokovno premalo izdelanih koncepcijah njihovega dela, v neustreznih kadrovski zasedbi, ali pa v neustreznih materialnih pogojih, v katerih ti zavodi delajo. Podrobna analiza bi prav gotovo pokazala, da gre v večini primerov neuspešnega dela za splet vseh treh komponent, od katerih ima zdaj ta zdaj ona večjo težo.

Ni namen tega članka razširjati, kakšne posledice ima ena ali druga pomanjkljivost pri delu v vzgojnem zavodu, temveč pokazati, kako se je lotil reševanja raznih problemov, ki nastopajo pri prevzgoji

vedenjsko in osebnostno motenih mladine, kolektiv vzgojnega zavoda Planina pri Rakeku.

V tem zavodu so nastale že približno pred tremi leti večje kadrovske spremembe. Novo strokovno vodstvo si je prizadevalo najti nove oblike vzgojnega dela, ki bi bile v skladu z najsoodobnejšimi znanstvenimi koncepcijami. Uspehi teh prizadevanj so se v praksi že kmalu pokazali, kljub temu pa je bilo očitno, da je treba novo vsebino dela nekje tudi pismeno formulirati.

Tako so strokovni sodelavci zavoda začeli sestavljati Program vzgojnega dela, ki naj bi nazorno prikazal potek vzgojnega dela z vseh vidikov, obenem pa služil novim vzgojnim močem za čim globlje seznanjanje z vzgojnim delom in za nadaljnje strokovno izpopolnjevanje.

Program obsega sto tipičnih strani in je smiselno razdeljen na štiri poglavja: smoter vzgojnega dela, profil gojencev zavoda (narava motenj), prevzgojni postopki ter pogoji, v katerih prevzgojni proces lahko poteka.

Poglavja so nadalje razdeljena na posamezne teme (35), ki obravnavajo določene vidike prevzgojnega procesa.

Bilo bi preobširno, če bi skušali v tem članku podrobneje prikazati že tako zgoščeno vsebino Programa, zato bomo prikazali le nekatere osnovne postavke.

NEKATERE ZNAČILNOSTI PROGRAMA

Glede smotra prevzgojnega dela v zavodu je v programu rečeno, naj vzgojno delo teži za tem, da pri gojencu odpravi razne motnje do tolikšne mere, da se bo lahko vključil v normalno življenje in po svojih sposobnostih prispeval k splošnemu druž-

benemu prizadevanju. V sestavku o profilu gojencev zavoda je nakazano, kje so vzroki motenj, katere od njih je mogoče v prevzgojnem procesu povsem odpraviti, katere pa je po drugi strani treba šteti za neodpravljive in tako v skladu z njimi načrtovati gojenčeve prihodnosti.

Namen sestavkov z naslovom Psihodiagnostično delo v zavodu in Spremljanje gojenčevega napredka pri prevzgoji je pokazati, na katere vidike gojenčevega vedenja morajo razni sodelavci strokovnega tima še posebej paziti, kakšne metode lahko pri tem uporabljajo in s kakšnimi merili ocenjujejo uspeh oziroma neuspeh prevzgoje. Čeprav je stanje gojenca ob prihodu v zavod v večini primerov razvidno iz dokumentov raznih ustanov, ki pošiljajo gojenca v zavod, pa je treba kljub temu gojenčeve sliko vseskozi poglabljati in izpopolnjevati.

Največ prostora v programu zavzemajo teme, ki obravnavajo razne vzgojne postopke. To poglavje začena obširna razprava o tem, kaj je normalno vedenje. Ta problem je obravnavan z različnih vidikov: statističnega, biološkega, medicinskega, antropološkega, sociološkega, filozofskega, psihotičnega, psihološkega in psihoanalitičnega. Še posebej je v tej zvezi obdelana teorija učenja in teorija nervoz ter nakazan pomen Freudovih odkritij za razumevanje razvoja človeških emocij in za njihovo uravnavanje. Tema Psihoterapevtsko delo v zavodu obravnava razne sodobne pristope k odpravljanju emocionalnih motenj pri otroku, kot jih nakazujejo razne šole. Na koncu tega sestavka je podana shema prevzgojnega dela v zavodu, ki naj bi potekalo v naslednjih treh fazah:

1. omejevanje družbeno nepriklajnih vzorcev vedenja;
2. psihoterapevtsko delo;
3. socialno učenje (v ožjem smislu), ki zajema usvajanje družbenih vrednot in norm, usvajanje družbeno koristnega znanja in veščin ter trening socialnih navad.

Nadaljnji sestavki obravnavajo razne praktične vzgojne postopke in imajo te naslove: Sprejem gojenca v vzgojno skupino, Red in disciplina, Načrt dela, Delo v skupini, Delavnica za poklicno vzgojo, Prosvetno kulturna dejavnost našega zavoda, Šolski program kot del vzgojnega programa, Telesno kulturna dejavnost, Filmska vzgoja, Zdravstvena vzgoja, Spolna vzgoja, Poklicna vzgoja, Varčevanje z denarjem, Vključevanje gojencev v samoupravljanje, Pionirska in

Barvna računalna

Šolska vodstva, ki želijo uvesti v začetku prihodnjega leta pri pouku mala in velika barvna računalna za 1. razred, velika barvna računalna za 2. razred ter velike barvne stavice za 1. razred, prosim, naj zahtevajo prospekte. Računalna boste zanesljivo prejeli v velikih počitnicah. Pohitite s prijavitmi!

Rutar Ivan, učitelj,
Kompole, p. Štore

DAVIDOVA KRAMLJANJA

Neobjektivna objektivnost

... tudi kake zelo žalostne stvari se včasih pripetijo.
(S. Grum)

Pripeti se, da sede včasih name kaka beseda in me nato ves dan neusmiljeno mrevri. Prisili me, da razmišljam o njeni vsebini, teži, obliki in razširjenosti, in če ji do večera izmerim dno, sem ji hvaležen, da me je zgrabila.

Pred dnevi se je zapičila vame beseda »objektivnost«. Lepa beseda je to, sem si rekel. Vredna je, da ji posvetim dan. Ze jutraj sem začel zbirati podatke, kako to častljivo besedo danes sprajujemo, razumemo, razlagamo... V roke sem vzel naše objektivne časopise in opazil, kako objektivno odmerjajo največ prostora na svojih straneh ljubljanskim dogodkom. Pa kako objektivno ocenjujejo ljudi! Kak kulturnik je lahko kvečjemu dober, medtem ko so športniki mnogokrat odlično odlični! Itn. Ko sem časopise odložil, sem ugotovil, da obstaja poleg splošne objektivnosti še neka neobjektivna objektivnost. In ta ugotovitev mi je grenila moje nadaljnje iskanje...

Za prvim vogalom sem srečal znanca Franciška (ker ni končal nobene šole, je šel k televiziji), ki mi je brž potarnal, kako

mladinska organizacija v zavodu, Begi gojencev iz zavoda, Nagrajevanje in kaznovanje. Naslovi že sami po sebi dovolj nazorno nakazujejo vsebino teh sestavkov.

ORGANIZACIJSKI POGOJI

Zadnji del programa je posvečen organizacijskim in drugim pogojem, ki morajo biti izpolnjeni, da vzgojno delo lahko uspešno poteka. Tudi tu že sami naslovi nakazujejo vsebino sestavkov: Struktura vzgojnega osebja in njegov odnos do gojencev, Odnos nepedagoškega osebja do gojencev, Sodelovanje zavoda z zunanjimi ustanovami in posamezniki, Formiranje vzgojnih skupin, Strokovna komisija za sprejem in odpust gojencev, Lik vzgojitelja, Prihod novega vzgojitelja v skupino, Pomen medosebnih odnosov za delo v zavodu, Strokovno izpopolnjevanje vzgojiteljev, Raziskovalno delo, Mentalna higiena vzgojiteljev. Teze za sestavo tednika vzgojnega dela, Hišni red zavoda.

Od navedenih tem je še posebej poudarjen pomen osebnostnih značilnosti vzgojitelja za vzgojo dela (njegova osebnost, strokovno znanje, moralnopolitične kvalitete) ter pomen dobrih medosebnih odnosov med vsemi sodelavci, kar omogoča vedro, optimistično klimo ter enotnost in vzgojnih postopkih v zavodu.

Kot je že rečeno, vsebina Programa vzgojnega dela izvira iz prakse, poleg tega pa tudi nakazuje smernice za nadaljnje strokovno izpopolnjevanje. Program bi bil lahko osnova za širši elaborat, ki bi bil hkrati priročnik za vzgojitelje v vzgojnih zavodih.

Ideje Programa vzgojnega dela so bile v glavnih oblikih prikazane na nedavnem seminarju društva defektologov pod naslovom Socialno učenje v vzgojnem zavodu. Le kako, da o tem zanimivem srečanju ni poročal noben naš časopis?

Strokovni sodelavci vzgojnega zavoda Planina pri Rakeku se zavedajo, da je njihov program sicer osnova za sistematično vzgojno delo z osebnostno in vedenjsko motenimi otroki, treba pa ga bo še izpopolnjevati z nadaljnjim raziskovalnim delom.

S. PELAN

PRI URI...

Prav gotovo ste začutili, kako močan vpliv imajo učitelji na učenje. Vedno in vedno govori:

»Naša tovarišica, naš tovariš je tako rekel.« in podobno. Zares močan vpliv je čutili in čustveno navezanost, ki je močnejša v nižjih razredih. Splošno velja, da otroku — šolarju učitelj mnogo pomeni.

Marsikateremu učencu postane učitelj zgled za vse življenje. Prav zato je zelo važen naš odnos do otrok. Naš zgled. Če mi ne bomo spoštovali otroka — človeka, potem nimamo ničesar pričakovati. Tudi otrok nas ne spoštuje. In vendar vidimo po naših šolah še marsikaj. Pogledjte tole nalogo. Če jo preberemo, je humoristična, vendar jo je učenec napisal čisto po resničnem dogodku. Naloga zveni, kot bi bila napisana v preteklem stoletju. Pišemo pa leto 1967.

Preden je prišel v razred, smo vsi mirno stali. Ko je stal pred katedrom, je pogledal po razredu, če lepo stojimo. Nekdo ni vstal, pa je zaklical: »Kva pa ti češplovec!« Defek je vstal, tovariš učitelj pa je rekel z nasmehom: »Sedi!« Mi pa: »... te!«

Vsi smo se usledili istočasno. Tovariš je pogledal skozi okno, malo poškilil, da smo se nasmejali, potem pa zapisal vse potrebno. Ko je napisal, je vstal in rekel: »No, zdaj mi pa pokažite, kva ste delali doma!«

Vzel je najbližjemu rdeč svinčnik in začel pregledovati nalogo. Vsi smo jih imeli, razen enega, ki jih nikoli ni delal.

»Kva je pa s tabo, češplovec?« ga vpraša.

»Zvečer sem pozabil,« je dejal strahoma. Kajti vedel je, da jih bo dobil. Tovariš se je nasmešnil, stopil je zraven njega, ga prijel za jopico in rekel: »Le vstani, golobček. Ti golobček, le vstani!«

»Ja, zakaj pa?« ga vpraša učenec.

»Boš kmal' vidu!« se zasmeji in ga udari pod žolodec.

Učenca je zaneslo malo nazaj.

»Kam pa bezlaš?« je zakričal tovariš.

Prijel ga je za vrat, ga vzdignil in vrgel nazaj na stol.

»Če ne boš nalog delal, boš še dolgo sedel v tem razredu, na tem sedežu,« je rekel in pregledoval naloge naprej.

M. I.

Mogoče bi mi dali strici, ki prihajajo zvečer k nam...

Simon: Oče je živčen še iz vojne in je že večkrat razsekjal vse pohištvo. Najbrž mi doma ne bi mogli ničesar dati.

Lojzka: Če bi mami rekla za denar, bi rekla, da ste v šoli vsi znorili. Z eno plačo nas mora živeti sedem...

Mirko: Oče bi me nagarbal, če bi mu rekel za denar. Ze sedaj pravi, da mu šola vsega pozre...

Toni: Moji starši živijo v Bosni, jaz pa pri znanih in se jih ne bi upal prositi...

In tako dalje.

Zazvonilo je. S snovjo iz temeljev socialistične morale nisemo nadaljevali. Objektivno gledano je bilo to narobe, subjektivno pa niti ne. Vseeno sem za konec od nekdaj za lase privlekel nekakšen povzetek in odšel iz razreda. Bil sem poparjen. Ni mi bilo prav, da so mi tako zasnovano uro učenci tako prekučnili. Le komu bi bilo, vas vprašam!

Dan mi je pokazal, da ima beseda objektivnost nešteto obrazov, skratka, neznačajna je. Zato mi ni več tako simpatična, kot mi je bila sprva. A vseeno bom skušal biti objektivno do učencev. Dovolj je, da drugi niso...

Ali pa gre tudi za neobjektivno objektivnost? Kdo bi vedel. Ves zmešan sem od te besede!

David Rimas

Iz glasbenih šol

Radi bi vas opozorili na dve glasbeni oddaji, ki jih pripravlja Mladinsko glasbeno uredništvo RTV Ljubljana za naše mlade poslušalce. To sta oddaji »Dobri tovariši« in »Pomlad trka na vrata«.

V prvi bo nastopila Glasbena šola »Franc Sturm« iz Ljubljane. Oddajo posveča učenem osnovnih šol v Grosupljem, Ribnici, Kočevju in na Vrhniki. Poslušate jo lahko 28. marca ob 9.40.

Celjska glasbena šola pa se bo predstavila 4. aprila ob istem času z oddajo »Pomlad trka na vrata«. Namenila jo je vsem osnovnim šolam iz Celja.

Vljudo vas vabimo k poslušanju obeh radijskih oddaj.

UČITELJII ŠOLSKE KNJIŽNICE!

»ŠKOLSKA KNJIGA« — Zagreb

vam nudi sodobne knjige iz pedagoške teorije in prakse, ki jih potrebujete:

Zbirka »Problemi suvremene nastave«

Dr. Ivan Furlan: MODERNA NASTAVA I INTENZIVNIJE UČENJE, Zagreb 1966, format 14 × 20, 128 strani, broširano, latinica. Cena 9 N-din

Josip Markovac: NASTAVA I INDIVIDUALNE RAZLIKE UČENIKA, Zagreb 1966, format 14 × 20, 104 strani, broširano, latinica. Cena 8 N-din

Dr. Vladimir Mužić: TESTOVI ZNANJA, II. izdaja, Zagreb 1964, format 14 × 20, 152 strani, broširano, latinica. Cena 3,50 N-din

Danica Nola: RJEČNIK U NASTAVNOM PREDMETU POZNAVANJA DRUŠTVA, Zagreb 1966, format 14 × 20, 112 strani, broširano, latinica. Cena 5 N-din

Dr. Vladimir Poljak: CJELOVITOST NASTAVE, II. izdaja, Zagreb 1965, format 14 × 20, 229 strani, broširano, latinica. Cena 9,30 N-din

Dr. Vladimir Poljak: RASPORED SATI, Zagreb 1960, format 14 × 20, 112 strani, broširano, latinica. Cena 1 N-din

Krešimir Ribić in Mira Matanović: TESKOCE CITANJA I PISANJA U ŠKOLI, Zagreb 1966, format 14 × 20, 128 strani, broširano, latinica. Cena 9 N-din

Dr. Nada Smolić-Krković: ZAŠTO I KAKO UČITI, Zagreb 1966, format 14 × 20, 72 strani, broširano, latinica. Cena 5,50 N-din

Dr. Ante Vukasović: RADNI I TEHNIČKI ODGOJ U OPĆE-OBRAZOVNIM ŠKOLAMA, Zagreb 1966, format 14 × 20, 160 strani, broširano, latinica. Cena 9 N-din

Gustav Sindler in Branko Beck: PRIMJENA METODE LABORATORIJSKIH RADOVA U NASTAVI FIZIKE U OSNOVNIM ŠKOLAMA I ŠKOLAMA DRUGOG STUPNJA, Zagreb 1966, format 14 × 20, 66 strani, broširano, latinica. Cena 7,20 N-din

V TISKU: Marija Vrbetić: PRILOZI METODICI NASTAVE HISTORIJE

Zbirka

»Suvremena nastava«

A. I. Džakov: SURDOPEDAGOGIJA, Zagreb 1966, format 17 × 24, 224 strani, broširano, latinica. Cena 24 N-din

Jerome Lysaught in Williams Clarence: UVOD U PROGRAMIRANU NASTAVU, Zagreb 1966, format 17 × 24, broširano, latinica. Cena 11 N-din

S. G. Šapovalenko: METODIKA NASTAVE KEMIJE I/II, Zagreb 1966, format 17 × 24, 256 strani, broširano, latinica. Cena 32 N-din

Dr. Ante Vukasović: UTJECAJ SUVREMENE TEHNIKE NA KONCEPCIJU OPĆEG OBRAZOVANJA, Zagreb 1966, format 17 × 24, 216 strani, broširano, latinica. Cena 21 N-din

Ljubo Vušović: RAZVIJANJE INTERESA I STVARALAKOG RADA U NASTAVI MATEMATIKE, Zagreb 1967, format 17 × 24, 128 strani, broširano, latinica. Cena 8 N-din

VSEM, KI ŽELE, POŠLJEMO BREZPLAČNO PODROBNJEŠE KATALOGE.

KNJIGE LAHKO NAROČITE PRI ZALOŽBI:

Izdavačko poduzeće
»ŠKOLSKA KNJIGA«
ZAGREB
Masarykova 28, p. p. 72

Srednja stopnja: 21. marca ob 8.55
22. marca ob 14.05

ZA GLEDALIŠKO ZAVESO

To pot ne bomo spremljali neke določene predstave, ne bomo spoznali neke nove igre za mladino, pač pa bomo pogledali za gledališko zaveso, da bi videli, kako predstava nastane, koliko truda je potrebno za to in koliko ljudi je v gledališču, ki jih na odru ne vidimo in ki nanje med predstavo pozabimo — posebno če predstava poteka v redu.

Avtorica današnje oddaje, Joža Zagorc, je nanizala na prvo stran teksta naslednje, za gledališko zaveso nastopajoče osebe: direktor, dramaturg, režiser, scenograf, kostumograf, glasbenik, krojač, šivilje, mi-zarski delavci, inspicient, osvetljaj, blagajničarka, vratar, gasilec itd.

Pripravo in vse delo, ki je potrebno za neko predstavo, nam je prikazala v obliki sproščenega razgovora med igralko in njeno malo

Nižja stopnja:

24. in 25. marca:

RUDNIK POMLADI

31. marca in 1. aprila:

SEBIČNI VELIKAN

7. in 8. aprila:

POJTE Z NAMI

14. in 15. aprila:

FANTJE IZ DOLGE VASI

21. in 22. aprila:

V PARTIZANSKI
BOLNIŠNICI

Srednja stopnja:

21. in 22. marca:

ZA GLEDALIŠKO ZAVESO

28. in 29. marca:

O DEČKU, KI GA ŠE NI

4. in 5. aprila:

GOZD

11. in 12. aprila:

POPOTOVANJE OB SOČI —
OD IZVIRA DO GORICE

18. in 19. aprila:

CELJE, MOJE MESTO

25. in 26. aprila:

O LESTVICAH

Višja stopnja:

21. in 23. marca:

ČAROBNA NOČ
V PRODAJALNI
INSTRUMENTOV

28. in 30. marca:

NENAVADNI POGOVORI
— IV.

4. in 6. aprila:

V DEŽELI, KJER VZHAJA
SONCE ENKRAT NA LETO

11. in 13. aprila:

NENAVADNI POGOVORI
— V.

18. in 20. aprila:

SOCIALNI PESNIKI
MED OBEMA VOJNAMA

25. aprila:

OD PARNEGA STROJA
DO ATOMSKE CENTRALE

Višja stopnja:

ČAROBNA NOČ V PRODAJALNI INSTRUMENTOV

Prodajalec je ugasnil zadnje luči, zaklenil prodajalno instrumentov in odšel. Mesec je posvetil v prostor, kjer so se stiskala različna glasbila, in obstal kakor prikovan. Zaslíhal je instrumente, kako so se živahno pogovarjali. Hvalili so sami sebe, grljali druge, piskali, trobili, godli in zvončkljali, da je bilo joj. Vsak je igral svojo melodijo: ta počasno, drugi hitro, oni je brlilgal, da je šlo skozi ušesa, četrti je ubiral najnižje glasove, da so se vsi zdrznili in onemeli... Konec koncev pa so se na

nečakinjo Metko, po drugi strani pa kot predstavo za gledališko zaveso. V tem nastopu se nam predstavijo vsi člani gledališke hiše in nam povedo, kakšen je njihov poklic in delo.

21. marca ob 14.05 — II. program

23. marca ob 8.55 — I. program

predlog modrega kontrabasa le zedinili in skušali zaigrati, lepo in ubrano, da se je raznežil celo mesec, ki je moral pohiteti, da je nadomestil izgubljeni čas. — Takšna je vsebina oddaje. Hrvaški glasbeni pedagog in skladatelj Branimir Sekač poljudno, kratkočasno in zanimivo razlaga zvočne lastnosti in izvajalske možnosti nekaterih instrumentov v orkestru.

Nižja stopnja:

24. marca ob 14.05 — II. program

25. marca ob 8.55 — I. program

RUDNIK POMLADI

Tale naša oddaja naj bo pozdrav pomladi, saj jo priznava že tudi koledar, pomeni naj naš prvi izlet v naravo in spomni naj malega poslušalca na vse skrite in neskrte znailce pomladi, ki jih je iz dneva v dan več in bi bilo škoda, da jih ne bi zadosti jasno in zavestno videli.

Avtorica oddaje Marija Cerkovnikova si je že vnaprej izbrala izvajalca — Franeta Milčinskega-Ježka in zato napisala tekst prav znanj. Tako je lahko vpletla v pisanje marsikatero šalo in si privoščila to in ono besedno igro. Že v naslovu je neke vrste dvojnost; pomeni prispodobo nenehnega porajanja novega življenja, pomeni pa hkrati vasico tik Ljubljane — Rudnik — ki se, kakor ves naš svet, odeva v lepo pomladno obličko.

Ježek, Frane Milčinski, zastopa vse tiste šolarje, ki morajo napisati nalogo z naslovom »Našli smo rudnik pomladi«. Odpravi se ga iskat, išče ga in išče, zraven doživlja na slehernem koraku vso lepoto porajajoče se pomladi, a se mu do konca ne posveti, kje da je iskani Rudnik.

»Eh, otroci moji, kadar posije sonce na naš Rudnik, kadar zadišijo smreke, veste, tod okoli so sami smrekovi in borovi gozdovi, ko zavetijo in zadišijo mačice in ko ozeleni trava in se zasveti med zelenino rumeni regrat, ko zažvižga kos — takrat ni nikjer na svetu tako lepo. To vam je pomlad, najlepša pomlad! Zato — zato je domača naloga »Našli smo rudnik pomladi« po mojem mnenju čisto odveč. Kje neki naj iščem ta rudnik pomladi?« — tako pravi Ježek uvodoma in povabi otroke, naj gredo iskat z njim rudnik. Spotoma se pomenkuje z Janezom, ki orje za jaro žito in z ljubeznijo obrača zemljo, da bo dobro rodila. A ko ga povpraša po rudniku pomladi, mu Janez ne ve sveta. Prav tako mu ne ve odgovora ženica, ki jo sreča; še prav čuden se ji zdi Ježek, ker sanjari, da bi bil v tem prečudovitem času rajši vijo-

lica kakor pa »ježek«. Sreča se tudi z ježkom, pravim ježkom in priporoči mu, naj vsak po svoje dobro in prav uporabljata bodice; sam da bo zmerom pobodel vsakogar, ki je zloben, ki se rad prepira in meče kamenje v šipe in nosi ledene obkladke na sru.

Še dalje išče Ježek Rudnik pomladi: »Ojej, ojej... moja domača naloga in Rudnik pomladi! Le kako naj jo napišem, ko ni na Rudniku nobenega rudnika... Vidim, kako cvetijo narcise, vijolice in troben-tice, vidim sosedovo muco, kako se greje na soncu pred hišo in prede, ker ne zna presti. Škoda. Vidim zajčka, ki se je pripodil iz gozda in stekel brž nazaj. Vidim, da je Janez zoral že vso njivo. Vidim, kako so okna vseh hiš na stečaj odprta in čutim toplo sonce in dišeči pomladni veter. Slišim, kako pojejo ptički. Vidim, slišim, čutim pomlad... Toda rudnika pomladi ni in ni...« Šele ko mu nestrpen ptiček sede na nos in ga uščipne, se Ježku posveti: saj je tukaj, rudnik pomladi, tik pred nosom in potem še daleč okoli — povsod tam, kjer se znova prebuja življenje. In ko to spozna, pohiti domov, da napiše domačo nalogo.

28. marca ob 8.55

29. marca ob 14.05

Srednja stopnja:

O DEČKU, KI GA ŠE NI

Novo srečanje z mladinskim pisateljem — s pisateljem Leopoldom Suhodolčanom.

Naš razgovor o njem bomo začeli tam, kjer je poznega večera Leopold Suhodolčan prvič v življenju stopil z vlaka — v Prevaljah. Dež je lil kot iz škafa. S kovčkoni je taval od hiše do hiše in iskal šolo. Bil je to zelo otožen začetek za učitelja — začetnika, kar je Leopold Suhodolčan takrat bil. Tolažil pa se

je: »Saj so me dodelili na prevaljsko šolo samo začasno.«

Od takrat je minilo že 17 let. V teh sedemnajstih letih pa se je marsikaj zgodilo. Postal je domačin v Prevaljah — zato srečujemo Prevalje vedno pogostejše v njegovih povestih; zdaj nosijo ime Poljana, zdaj Dobrije. V Prevaljah je tako domač, da bi učenec, ki bi v šoli trdil, da je pisatelj doma s Koroškega, nika-

(Konec na 2. strani)

RADIJSKA IGRA ZA OTROKE

(vsako nedeljo ob 8.05)

26. 3. Mirče Šušmel:

SLIKANICA O
FERDINANDU (ponovitev)

2. 4. VESELI TOBOGAN,

javna otroška oddaja

9. 4. Leopold Suhodolčan:

PIKAPOLONČEK
(prva izvedba)

16. 4. Miljenko Mažur:

SLEPI POTNIK
(ponovitev)

23. 4. James Krüss:

ROZAMUNDA
(prva izvedba)

30. 4. Smiljan Rozman:

AVTOMAT
(prva izvedba)

2. 5. VESELI TOBOGAN,

javna otroška oddaja

(Nadaljevanje s 1. strani)

kor ne zaslužil slabe ocene. Skoraj vse Suhadolčanovo pisateljevanje je zaobseženo v teh sedemnajstih letih, kar živi na Koroškem.

Prvo njegovo mladinsko delo »Ognjeni možje« je izšlo leta 1955. Prvo radijsko igro za otroke »Čudežna srajca« pa so slišali poslušalci leta 1956. In od takrat se njegove povesti in zgodbe vrstijo:

Potovanje slona Jumba, Deček na črnem konju, Velikan in pajac, Sejem na zelenem oblaku, Srnjaček z belo nogo, Najlepši smeh, Trije v raketi, Skriti dnevniki in najnovejša povest O dečku, ki ga še ni.

Iz naštetih del je avtorica oddaje Neža Maurerjeva izbrala nekaj odlomkov in z njimi predstavila šolarjem pisatelja in v malem njegova dela za mladino.

28. marca ob 14.05 — II. program
30. marca ob 8.55 — I. program

Višja stopnja:

NENAVADNI POGOVORI — IV.

V četrti oddaji iz serije Državljska vzgoja, bo radijska šola za višjo stopnjo obravnavala temeljne značilnosti socialistične, družbene in politične ureditve v Jugoslaviji.

Oddaja se bo oprla zlasti na osnovna načela Ustave SFRJ. To pomeni, da bo skušala obrazložiti cilje, ki jih zasledujejo jugoslovanski narodi, združeni v svoji državi. Posebno pozornost bo tedaj posvetila naslednjim političnim-ekonomskim načelom:

1. družbena lastnina nad sredstvi za proizvodnjo,
2. osvobajanje dela,
3. pravica človeka, da uživa sadove svojega dela in materialnega napredka skupnosti,
4. samoupravljanje delovnih ljudi v delovni skupnosti in teritorialni enoti,
5. demokratični politični odnosi,
6. enakost pravic, dolžnosti in odgovornosti.

Omenjena osnovna načela name-rava oddaja obdelati kolikor mogoče

kompleksno, tako časovno razvojno kot vsebinsko. Še poseben poudarek bo dan samoupravljanju kot specifični vsebini naše socialistične družbene ureditve. Pisec se zaveda, da je mlademu poslušalcu težko razložiti teorijo o odmiranju države in ugašanju, oziroma prekvalificiranju razrednega nasilja, vendar to poskuša storiti v mejah možnosti. Pojem »samoupravljanje« bo oddaja tedaj razčlenila iz socialistično razvojnih vidikov kot teorijo in kot prakso, hkrati pa bo postregla z opisom oblik, kako se samoupravljanje uveljavlja.

Ker se je oblika oddaj o državljanski vzgoji že nekako utrdila, je uredništvo ne misli spreminjati. Še zlasti ne zato, ker je tematika težka in bi poizkušanje samo begalo mladela poslušalca. Nadaljeval se bo tedaj pogovor med prof. Erzenom in njegovim sinom Petrom; pisec ga bo na nekaterih mestih — kot že doslej — ilustriral z zvočnimi prizori.

31. marca ob 14.05 — II. program
1. aprila ob 8.55 — I. program

Nižja stopnja:

SEBIČNI VELIKAN

Oddaja sodi v skupino »Lepa knjiga«, s katero seznanjamo mladega poslušalca z otroško literaturo (zvečine domačo, a tudi tujo), z namenom, da že z malega vzljubi knjige in branje.

Sebični velikan je Wildova pravljica, ki jo je Frane Milčinski priredil za radio. Bila je že na sporedu radijske šole. Ponovno jo vključujemo v program, ker s svojim toplim optimizmom prav dobro sodi v čas, ko se življenje v naravi na novo prebuja in ko je tudi človek, v želji za soncem in srečo, nekako preroben in boljši.

Otroci iz vse soseske so se hodili igrati na konec mesta v prekrasen vrt, ki se je razprostiral okoli velikanovega gradu. Nikogar ni bilo treba prositi za dovoljenje, zakaj gospodar — velikan je bil že sedmo leto na obisku v daljni deželi pri svojem najljubšem prijatelju Ljudožercu. Tako so se lahko otroci do mile volje veselili in z njimi se je veselilo drevje in cvetje in vse, kar je bilo živega. Tako je bila na najlepšem vrtu ob zapuščenem gradu

doma sama sreča.

Tistega dne pa so se nenadoma zaslili težki koraki. Vse na vrtu je utihnilo in rože so sklonile glave. Vrnil se je velikan. Strašno se je razhudil, ko je zagledal otroke, nagnal jih je in obzidal vrt z močnim zidom, nanj pa še pribil napis: Nezaposlenim vstop pod kaznijo prepovedan. Bil je to zares sebičen velikan.

Odslej so se morali otroci potikati po prašnih cestah, na vrtu pa je bilo tiho in pusto. Prišla je zima in za njo pomlad, a čudno — zacvetela je samo onkraj visokega zidu; na velikanov vrt ni marala priti. Čakali so jo kostanji, čakale so jo rože, a sneg se ni hotel stopiti in krivec ni nehal pihati. Tako je ostalo leto in dan.

Sredi te večne zime je postalo velikanu sčasoma neznansko dolgočas. Niti svojega vrta se ni mogel veseliti, saj je ležal kar ven in ven pod debelim snegom. Niti obiskal ga ni nihče, ko je bil tako silno sebičen. Že je pomislil na to, da bi šel spet k prijatelju, tistemu znamen-

temu Ljudožercu, a se mu je tudi to uprlo, saj sta si bila v sedmih letih do kraja vse povedala.

Ko je že skoro umiral od dolgega časa, je dal velikan oglas v časopise: »Iščem družabnika, ki mi bo krajšal čas.«

Prva se mu je ponudila starka Tišina, za njo Tepček Odmev in nazadnje Lenuh Dolčas. Poskusil je z vsakim, sedel na zapeček in jel kramljati. A ker je dobil od Tišine le molk v odgovor, od drugega samo odmev svojih lastnih besed, od tretjega pa zgolj zehanje, je vse po vrsti spodil. Spet je ostal sam. Ko pa si ni mogel več nikakor pomagati, je prav iz srca zajokal za pomladjo. In ko je velikan zajokal, mu je na oknu zapel ptiček. Planil je k oknu in videl, da je vrt poln otrok. Skozi visoki zid so si bili izkopali luknjo, zlezli na vrt in splezali na drevesa. In na mah je izginil sneg z vrta, trava je ozelenela, rože

so vzkile in drevje se je cdelo s cvetjem. Velikanu se je do kraja otajalo srce. In ko je gledal vso to lepoto in otroško srečo, je v zadnjem kotu vrta zagledal drevo, ki je kar še stalo pokrito s snegom. Stopil je tja, da bi od bliže pogledal, zakaj tako.

Otroci so se prestrašni razbežali, ko so zagledali velikana. In ko so zbežali otroci, je na vrtu spet zavladala zima. Čudil se je velikan — a je vendarle stopil do drevesa na koncu vrta. Tu je videl, kako skuša majcen otroček splezati na drevo, a ne more. Sam je zdaj dvignil otroka s svojimi lopatastimi rokami in ga posadil visoko v vrh. Drevo je v hipu zacvetelo, otrok pa je v zahvalo poljubil velikana na čelo. Tedaj so se vrnili še vsi drugi in spet prinesli s seboj pomlad, velikan pa je z veliko vejo podrli zid in se poslej ves srečen igral z otroki na najlepšem vrtu sveta.

4. aprila ob 8.55 — I. program
5. aprila ob 14.05 — II. program

Srednja stopnja:

GOZD JE VEČNADSTROPNA HIŠA

Gozd je že od nekdaj človeku privlačna neznanka. Tako je bilo v sivi davnini, ko so v gozdovih videli strahove, v srednjem veku, ko so iz gozdov prihajali volkovi in razbojniki, in tako je človeku, ki išče pristnega stika z naravo, gozd še danes prijetno zatočišče. Morda nas v gozdove privlači odkrivanje življenja. V gozdovih žive veverice, srne, detli in tam gnezdiijo ptice. Ob Amaconki v Južni Ameriki, ob Kongu v osrčju Afrike, na Javi, Sumatri in v prostrani Sibiriji so največji gozdovi na zemlji. To so pragozdovi in džungle, kamor še ni stopila človeška noga. V teh gozdovih raste tisoče vrst dreves, dreves katerih krošnje segajo skoraj sto metrov visoko. Po deblih se vzpenjajo ovijalke, po pazduhah med vejami in iz dupel rastejo mahovi, praproti in orhideje. Vse kipi kvišku, k soncu in svetlobi. Toda tudi ob mračnih in vlažnih tleh je bujno življenje.

Gozd bi lahko primerjali z več-

nadstropno hišo. Gozdna tla, zemlja in stelja, bi bila klet. V »kleti« žive bitja, ki predelujejo odpadlo listje in vejice v humus. V pritličju, na gozdnih tleh, prebivajo žabe, krasčice, zajci, rovice, ježi, gozdni jerebi, srne, lisice, pajki, suhe južine in še nešteti drugi prebivalci. Med grmovjem in praproto, v prvem nadstropju, razpletajo mreže križevci, po listju lezejo gosenice, hrošči rilčkarji, rastlinske stenice, polži in druge živali. Po drevesnih deblih ali v drugem nadstropju plezajo detli, žolne in brglezi, iz razpok med lubjem pobirajo škodljivce. Tudi veverice se kaj dobro znajdejo na deblu, ki je stopnišče v naslednje nadstropje, to je drevesno krošnjo. Številne žuželke in ptice domujejo v krošnjah...

O gozdovih kot življenjskem prostoru in o življenju nekaterih živali v tem okolju bo pripovedovala radijska šolska ura »Gozd je večnadstropna hiša«.

4. aprila ob 14.05 — II. program
6. aprila ob 8.55 — I. program

Višja stopnja:

V DEŽELI, KJER VZHAJA SONCE SAMO ENKRAT NA LETO

S to oddajo želimo šolarjem pripovedovati o zanimivi in privlačni pokrajini na severu naše zemlje, od koder se nam zdi pot zelo zelo dolga in svet tam čisto drugačen, saj vzhaja tam sonce samo enkrat na leto in potem ne zaide.

Čprav je tako daleč, odhaja tja mnogo ljudi, da bi pravljico o tej zemlji in o tem soncu doživeli. Tako je odšla tja tudi novinarka Boža Smagur, ki nam je oddajo pripravila. Opisala nam je svojo zanimivo pot skozi Norveško do otoka, ki se imenuje Nordkap ali Severni rt. Prav do tega otoka prihajajo ljudje

iz najrazličnejših krajev sveta, da bi videli sonce, ki nikdar ne zaide v poletnih dneh in ker je od tu naprej svet večnega ledu, in tam, kamor okno ne vidi, je v ledenem morju Arktika in Severni pol.

Ta dežela še ni vključena v učni program naše stopnje, vendar je primerna snov za prijeten in zanimiv pogovor o vsem, kar so otroci že prebrali o naši zemlji, o različnih deželah na njej, o potovanjih in raziskovanjih. Marsikaj so videli po televiziji in v filmu in prihodnjič si bodo ogledali to še z večjim zanimanjem.

Nižja stopnja:

7. aprila ob 14.05 — II. program

8. aprila ob 8.55 — I. program

POJTE Z NAMI

Oddajo s tem naslovom, ki bi morala biti na programu že pretekli mesec in je odpadla zaradi tehničnih ovir, smo zaradi poživljajoče spremembe malo spremenili, oz. dopolnili. Še bolj točno: k znani in priljubljeni radijski šoli POJTE Z NAMI, smo primaknili še tisto, ki jo otroci tudi radi poslušajo, KATERA PESMICA VAM JE BOLJ VŠEČ.

Prisrčno
Solo: Ka-la-ca, ple-dz-ca, srajčke je pra-la, srajčke je pra-la, boljih je pra-la,
Zbor: bolje je ple-dz-la, boljih je pra-la, bolje je ple-dz-la. Ka-la-ca, ple-dz-ca, srajčke je
pra-la, boljih je pra-la, bolje je ple-dz-la, boljih je pra-la, bolje je ple-dz-la.
Prijazno
Mamica po-slušaj-te, kaj vam po-tem: štrukelje s-buhaj-te, tiste rad jem. Tra-la-la, la-la-la.
tralala — la, štrukelje s-buhaj-te, tiste rad jem, štrukelje s-buhaj-te, tiste rad jem.
Živo
Tomidli da-ja, Lipej po ra-ja, tamle pod lo-po, z žida-no jo-po.
Be-le ma ša-lenčke, suh-njico si-vo, laske ru-me-ne, kapi-co be-lo.

Srednja stopnja:

POPOTOVANJE OB SOČI OD IZVIRA DO GORICE

Oddajo je pripravil novinar Drago Kralj. V svojo reportažo je nevsiljivo vpletel verzje iz Gregorčičevih pesmi in tako izzveni pravzaprav vsa oddaja kot pesem.

Za začetek vam je avtor povedal pravljico o Zlatorogu:

Nekoč, v davnih starih časih, ko ljudje niso merili čas na leta, temveč so ga pustili, da je neizmerjen tek dalje, kakor se mu je zahotelo, je v dolini Soče živel zlatorog. Bil je poglavar vseh gamskih čred, edini, ki so se mu rogov svetili kakor zato. In v resnici so bili iz zlata. To je bilo tedaj, ko so se skrivoma, prek hribov in brezpotij v Trento priselili prvi ljudje. Prišli so skrivaj in tako tudi živeli. Niso hoteli, da bi kjerkoli drugje na svetu vedeli zanje. Kmalu po prihodu so nekateri opazili med gamsi zlatoroga. Nastavljal se jim je pred puško, jim prihajal bliže, a ustrelili ga le niso. Prst jim je zastal na petlinu, da niso mogli streljati. Vračali so se v dolino in pripovedovali o nenavadni živali. Imeli so ga za svojega zaščitnika.

Tako so minevala leta, desetletja, Zlatorog pa je še vedno koračil po planini in gospodaril svojim čre-

Med tremi pesmicami — besedilo je narodno — ki jih bodo predstavili solisti in Otroški pevski zbor PIONIRSKEGA DOMA iz Ljubljane pod vodstvom dirigenta Mira Kokola, bodo mladi poslušalci izbrali tisto, ki se jim bo najbolj prilegala. Pesmico, ki bo dobila največ glasov, se bodo otroci potem naučili.

Melodije teh pesmi najdete v novi glasbeni slikanici USPAVANKE IN NAGAJIVKE, ki je pred kratkim izšla pri založbi Mladinska knjiga.

11. aprila ob 8.55 — I. program

12. aprila ob 14.05 — II. program

Tako je Trenta izgubila zlatoroga, tako je zgubila z njim svojo samoto. Ljudem, ki so mirno ter v odmaknjenosti pasli ovce, koze in hodili na lov, so se pridružili rudarji, ki so razkopavali zemljo in v pečeh topili rudo. Silili so domačine, da so delali zanje. Ljudje so verjeli, da se jim zlatorog maščuje, ker so pustili, da je prišel tujec in ga ustrelil.

Višja stopnja:

11. aprila ob 14.05 — II. program

13. aprila ob 8.55 — I. program

NENAVADNI POGOVORI — V.

Peta oddaja iz cikla Državljan-ska vzgoja se bo ukvarjala z družbeno političnim sistemom v SFRJ, s predstavniškimi organi, z organizacijo oblasti in uprave in s funkcijo

množičnih organizacij. Razen tega bo vzporedno, vsaj delno, obdelala tudi sodni sistem.

Družbene enote — krajevno skupnost, občino, republiko itd. — je pisec obravnaval že v prvi serijski oddaji, ki je imela naslov »Kaj je družba?«. Zato bo s temi in mnogimi drugimi pojmi v peti oddaji moral nastopati suvereno, čeprav se zaveda pomanjkljivosti takega ravnanja. Tu ga vežejo razne nevšečne značilnosti radijskega medija, vendar se jim ne more izogniti, če hoče čas uporabiti racionalno.

Brez dvoma bo ta oddaja zahtevala od poslušalca veliko truda, saj bo tempirana manj na njegovo inteligenčno kot na memorativno zmožnost. Avtor se bo sicer skušal izogibati pretiranega naštevanja in kopičenja pojmov, vendar je vprašanje, koliko mu bo to uspevalo, če bo vendarle hotel vsaj v bistvenih črtah podati količinsko zahtevno snov. Uredništvo radijske šole seveda meni, da bi prvi ciklus tovrstnih oddaj ostal torzo, če ne bi zajel

Nižja stopnja:

organizacijskih sestavin naše oblasti, politične, upravne in sodne stavbe.

Tako kot četrta bo tedaj tudi peta oddaja imela za osnovo ustrezna poglavja Ustave SFRJ. Čeprav v prvem ciklu o državljan-ski vzgoji še zdaleč ne bodo obdelana vsa poglavja tega dokumenta — najbolj bo ostalo ob strani tretje poglavje, ki utemeljuje svobodo, pravice in dolžnosti človeka in državljana v SFRJ — bo zaenkrat tovrstne vzgojne tematike več ko dovolj.

Uredništvo si ne domišlja, da je s ciklusom doseglo veliko v neposrednem učnem smislu, veruje pa, da je nekaj storilo za to, da bi oživele izobraževalne oblike na tem poprišču. Morda se mu je posrečilo zbuditi določeno zanimanje, morda mu je uspelo bolj čustveno kot racionalno zainteresirati občinstvo, ki so mu bile oddaje namenjene. Ne malo pomeni tudi to.

Glede oblike velja isto, kar smo dejali v komentarju za četrto oddajo.

14. aprila ob 14.05 — II. program

15. aprila ob 8.55 — I. program

FANTJE IZ DOLGE VASI

To je oddaja, ki ima predvsem vzgojni namen in sicer šiba junač-nje, lažno korajžje. Zgodba je zrasla na primeru, ko se fantje merijo z avtomobili, tako da tekajo tik pred njimi čez cesto.

V Dolgi vasi so se združili v klapo — imenovano Bremza — vsi tisti, ki menijo, da so »pravi« fantje. Ob pristopu mora vsakdo dokazati svoje »junaštvo«, potem pa fantini vsak dan preizkušajo svoje »sile«. Milič-nik Maks, ki opravlja službo na milič-niškem vozilu številka 13, ve zanje, skuša jih zaslediti, a se mu vsakokrat spretno izmuznejo.

V Dolgo vas se je preselil s hribov Franci. Je bister fant, v klapo pa vendarle zaide. Ko pa je prvič s tovariši ob cesti in ko mu razla-gajo pravila igre, se mu stvar upre in glasno izjavi, da takih stvari ne bo počenjal. Seveda imajo tovariši takoj pri roki zasmeh: ti, ki nimaš korajžje! Ker si pa Franci tega ne dovoli reči, izjavi, da bo tekal čez cesto v dokaz, da se ne boji, a le enkrat samkrat, ker se mu zdi tako početje neumno in nevarno zanj in za avtomobilista. Fantje se njegovi razlagi smejejo, »dokaza junaštva« pa Franci tokrat ne more izpeljati, ker jih spet prežene v skrivališče miličnik Maks.

Franci še dalje razmišlja o čudnem početju tovarišev. V škripcih je. In to razmišljanje se mu ukrade tudi v sanje. Sanja, da je v bolniš-nici na oddelku »Imaš korajžje«. Pride zdravnik in poizveduje: mali Ja-ka si je zlomil nogo, ker je na pri-jateljstvo izzivanje skočil z visoke hruške. Janezka je ugriznil pes, ker mu je na Pepetovo: imaš korajžje?

izmaknil kost. On, Franci, ima zlom-ljeno roko, ker je tekmoval z avto-mobilom. Zdravnik mu ponudi zdravi-lo, edino, ki je učinkovito: imeti mora korajžje, da v pravem času in na pravem mestu izzivalcu v obraz pove, da je njegovo izzivanje be-dasto.

Franci se je do take vrste ko-radžjenja v sebi že opredelil. Nasled-njega dne dobi podporo za svoje mnenje tudi v šoli: učitelj razlaga, kaj je pravo junaštvo in kaj straho-petnost. Navede celo primer lažnega junačenja, ki je prav podobno temu, kar počenjajo v klapi Bremzi.

Popoldne gre Franci vendarle na zbirališče ob avtomobilski cesti, a z izdelanim načrtom. Tekel bo čez cesto pred avtomobilom, da bo fan-tom dokazal, da ni figa-mož in ne strahopetec — vendar samo on. Po-slej ne bo nihče več tega počenjal, ker jih bo sicer prijavil. Ta svoj sklep glasno pove in fantje so ogor-čeni. Zgrabijo ga in ga krepko drži-jo, ko steče Nace, vodja klape, čez cesto. Zavore na hitrem dirkalnem avtomobilu na srečo v pravem času in dovolj močno zacvilijo. Voznik izstopi in ves razburjen vrže fan-tom v obraz, da ne cenijo niti tujega niti svojega življenja in naj se tega sramujejo. Primer je bil tokrat tako grozljiv in tako na robu katastrofe za avtomobilista in za Naceta, da gredo fantje drug za drugim vase. Oprostijo se Franciju in končno sklenejo, da bodo končali to svojo neumno in grdo igro.

Od takrat je preteklo nekaj časa. In v tem času se v Dolgi vasi ni več zgodilo, da bi še kdo rekel: imaš

(Konec na 4. strani)

CELJE, MOJE MESTO

Naši kraji in ljudje — in to pot Celje s svojimi prebivalci, nekoliko včeraj in nekoliko danes.

Gotovo bo za šolarje, ki poslušajo naše ure radijske šole, najbolj zanimivo, kako v jutranjih urah vse zaživi, ko pridejo iz vseh strani v Celje šolarji — vozači. V tistem času je na celjski železniški postaji slišati takšen pozdrav:

»Vlak iz Dravograda, Šoštanja, prihaja na prvi tir! Vlak iz Maribora, Pragerskega, Poljčan, prihaja na tretji tir. Vlak iz Rogatca, Rogaske Slatine ima deset minut zamude...«

In potem množica potnikov — in šolarji, ki imajo še nekaj časa do pouka, se razbežijo po mestu.

Kakšne šole pa so danes v Celju? Osemletka, gimnazija, učiteljske, srednja ekonomska in vajeenske šole.

Včasih, še pred vojno, so se mladi ljudje iz okolice Celja z velikim pričakovanjem ozirali v tovarno emajlirane posode (pri takratnem Westnu), da bi si tam našli delo in zaslužek — in tudi danes je ta tovarna pomembna, saj prodaja svoje izdelke daleč po svetu.

Prijazen upokojenec, Celjan, ki je vse življenje delal v tej tovarni, nas bo v razgovoru popeljal na svoj vsakodnevni sprehod po svojem mestu in nam bo razložil mnogo stvari iz predvojnih časov in iz druge svetovne vojne (na Trgu svobode je spominska plošča — spomin na ujetje in padle partizane, spomin na leto 1944 v decembru, ko je šest partizanov vdrlo v sredino mesta, v zloglasni zapor Stari pisker in osvobodilo jetnike).

Druga znana celjska tovarna je Aero. To tudi šolarji dobro poznajo, saj v njej izdelujejo: svinčnike, vodene barvice, tuše, pisalne trakove, kopirni papir, matrice in še veliko drugih pisarniških in šolskih potrebščin.

Naš vodič, stari Celjan, se ustavi rad ob spomeniku splavarju. Vesel je, kadar zagleda, kako pluje po Savinji še splav, pa čeprav le majhen splav, ki pluje proti Zidanemu mostu, do Krškega.

In če smo že ob Savinji, ne moremo mimo Kajuhovega parka. Tam se spet srečamo z mladino — in po-

(Nadaljevanje s 3. strani)

korajžo? Miličniku Maksu na tem odseku ceste ni bilo treba več zasledovati nemarnih fantinov, ki so izživali nesrečo, nasprotno, v dečkih iz Dolge vasi je našel celo pomočnike. Ustanovili so krožek »Volan« in pazili, da ni kdo po pomoti ali iz neprevidnosti zašel na avtomobilsko cesto.

zneje krenemo še na celjski grad. Lepa pot se vije po hribu na vrh, vendar ni tako blizu, kot se vidi. Povzpemo se na Friderikov stolp, ki je zdaj spremenjen v razgledni stolp. Z njega je lep razgled po Celju in še daleč naokrog — in v mislih tudi v zgodovino Celja, ki je zelo zanimiva in jo šolarji že precej dobro poznajo.

Tekst »Celje, moje mesto« je napisala Neža Maurer.

Višja stopnja:

SOCIALNI PESNIKI MED OBEMA VOJNAMA

Po prvi svetovni vojni so se jugoslovanski narodi združili v neodvisni državi in tako dosegli nacionalno osvoboditev, niso pa bile uresničene njihove sanje o socialni svobodi: delovno ljudstvo je bilo še nadalje zatirano. Gospodarski razvoj v Jugoslaviji je šel isto pot ko gospodarstvo v ostalem kapitalističnem svetu.

Vse to so po svoje doživljali tudi slovenski pesniki in pisatelji. Nekateri so se reševali tako, da so se odmikali od življenja v svoj svet sanj in podob, kot smo to slišali v prejšnji oddaji o naših ekspresionistih, drugi so se zatekali v vero in z njo hoteli rešiti socialne probleme, tretji pa so se pogumno obrnili do življenja, kakršno je bilo.

Ti pesniki so bili predvsem tisti, ki so se rodili med delavci ali z njimi živeli. V svojih pesmih so začeli prikazovati delavsko bedo, glad, življenje po delavskih naseljih, kjer človek ni bil človek, pač pa delovna žival. Zavestno so se spopadali s kapitalistično družbo in težili po novem družbenem redu, vendar je tudi zanje več ali manj značilno ekspresionistično izražanje, raba abstrakt-

Višja stopnja:

OD PARNEGA STROJA DO ATOMSKE CENTRALE

Avtor nas s kratko zgodbo že na začetku spomni, kako zelo smo postali odvisni od naših izvorov energije. Živo in neposredno nam opiše položaj, ko se v velikem sodobnem mestu prekine zveza med izvori električne energije in potrošniki. Stvar traja le kratek čas, vendar pa dovolj dolgo, da neposredni udeleženci spoznajo, kaj bi se zgodilo, če bi nenadoma odpovedali vsi naši izumi.

Ta uvodna nota je zadosten razlog, da si na kratko ogledamo pot do današnje stopnje razvoja. V primerjavi z zgodovino človeškega rodu je ta pot več kot kratka; traja namreč komaj kaj več kot dve stoletji. Res so ljudje že davno prej uporabljali nekatere vrste energije, da je nado-

Ker je to zadnja oddaja pred prazničnimi dnevi, smo izbrali zanjo tematiko iz dni NOB, saj se bomo z njo gotovo lahko ilustrativno vključili v razredne pogovore.

Zgodba, ki jo prinaša naša oddaja, je osebno doživetje. Avtor, Albin Weingerl, pripoveduje o bojih v škofjeloški dolini, o tem, kako je bil ranjen, kako je prišel v bolnišnico Franjo in kako je bilo tam.

18. aprila ob 14.05 — II. program

20. aprila ob 8.55 — I. program

nih besed, nenavadnih miselnih zvez in novih pesniških podob.

Pesniki socialne stvarnosti, kot jim tudi pravimo, so Srečko Kosovel, Mile Klopčič in Tone Seliškar ter delavski pesniki. V slovensko književnost so prinesli neposredno izpoved o socialnih krivicah, ki se dogajajo stotisočim. Grenko in trpko pa tudi uporno in z vero v prihodnost so pisali o življenju zatiranih.

Jaz pojdem tja, kjer beda in krivica
temnita zlati kraljevski sijaj,
ponižanje, trpljenje, glad in beda,
tam naj spoznanja željni duh
spregleda.

Tako je zapisal Srečko Kosovel v pesmi Gospodom pesnikom in tako bi si kot motto lahko napisal marsikdo iz njegove generacije.

Kosovelu smo že posvetili posebno oddajo, zato bo tokrat predvsem govor o Tonetu Seliškarku in Miletu Klopčiču, na kratko pa še o Vinku Košaku in Tonetu Čufarju, da bo podoba slovenske socialne poezije med obema vojnoma dovolj plastična.

25. aprila ob 14.05

Del dogodkov zvedo poslušalci iz razgovora med očetom in sinom, iz dramatiziranih vložkov pa delno podobno življenja v partizanski bolnišnici.

Sinova igra (igra se spopad med partizani in Nemci) spelje pogovor na leta osvobodilnega boja. Otrokov predstave o partizanih, njihovem boju ter življenju so seveda naivne in brez sence, zato mu oče razloži, da partizansko življenje ni bilo lahko in da so se borci, zlasti sprva, postavljali premočnemu sovražniku v bran malone golih rok. Tudi on da si je moral puško priboriti, kasneje pa si je v boju in za neustrašnost »prislužil« brzostrelko. Kmalu nato pa jo je tudi izgubil, oziroma jo je moral prepustiti drugemu, ker je bil ranjen in so ga spravili v bolnišnico. Skupil jo je, ko so — Prešernovci — napadli kasarno v Škofji Loki. Hkrati z njim je bil ranjen komandir Iztok. Oba so na lojtrskem vozu odpeljali v vas Novake nad Cerknim in ju odložili pri nekem kmetu. Naslednjo noč so ju spravili v bolnišnico Franjo. Obema so zavezali oči, da nista vedela ne kod ne kam ju nosijo in ju rešili obvez komaj v sami bolnišnici. Tak je bil ukaz, da so bili takšni in podobni objekti bolj zavarovani pred kakršnimkoli morebitnim presenečenjem.

Dramatizirana slika predstavi nato življenje in delo v bolnišnici, predstavi samo doktorico Franjo (Bidovec), po kateri je dobila bolnišnica ime, govori o tem, da je ostal Čriček (avtorjevo partizansko ime) po ukazu v bolnišnici, da je skrbel z muziciranjem in delom v pevskem zboru za razvedrilo in duševno zaposlitev ranjencev. Ostal je tu vse do osvoboditve, ko so ranjenice prenesli v Gorico, v centralno bolnišnico.

Oddaja zahteva od poslušalcev nekoliko več, zato ji bodo najbrž s pridom prisluhnili predvsem drugi in tretji razredi, manj prvi.

Srednja stopnja:

25. aprila ob 14.05 — II. stopnja

26. aprila ob 8.55 — I. stopnja

O LESTVICAH

Dvema radijskima šolama, ki smo jima posvetili poglavje o ritmu, dodajamo tretjo, ki bo govorila o durovih lestvicah. Glasbeni vzgojitelji na osnovnih šolah nam povedo, kako malo je učencev, ki ne bi imeli težav z glasbeno teorijo. Posebno trd oreh in morda najmanj prijetno poglavje v glasbeni teoriji so lestvice; o zgodovinskem razvoju lestvic; o zgradbi in praktični uporabi bomo skušali učencem čim bolj nazorno prikazati to, manj prijetno snov iz glasbene teorije.

»SLOVENSKI ETNOGRAF«

Te dni se je pojavil na knjižnem trgu okusno opremljen XVIII. in XIX. letnik Slovenskega etnografa, revije, ki po zaslugi Slovenskega etnografskega muzeja, izdajatelja in založnika, izhaja že vse od leta 1948.

V tem zadnjem dvojnem letniku, vezanem v skupni knjigi, najde lahko vsak, ki ga zanima ljudska materialna kultura, pa tudi folkloristi, usmerjen bralec, zanimiva dognanja naših strokovnjakov. Dopolnjuje jih še vrsta drugih prispevkov, ki so to še prvič, odkar izhaja revija, vsebinsko razporejeni v poglavja: razgledi, problemi, poročila, naši jubilejni rajniki ter knjižna poročila in ocene. Zelo ta površina navedba vsebine potrjuje, da je knjiga pestra in zanimiva tudi za širši krog bralcev.

Uvodni prispevek Od zobotrebecev do gajbic, s podnaslovom Spremembe v domači obrti škocjanskih hrbov, je napisal ravnatelj muzeja Boris Kuhar, ki je tudi odgovorni urednik publikacije. Njegov prispevek nas natančno pouči o pomembnosti domače obrti v precej pasivnem in kljub relativni bližini Ljubljane odmaknjenem območju med Turjakom in Radenskim poljem. Tu so namreč ljudje, ki sredi preteklega stoletja začeli izdelovati zobotrebece, tovrstna domača obrt pa se je kmalu tako razširila, da

jo »lagati« (pripovedovati pravilice), v objavljenih pravilicah, posnetih na magnetofonski trak v Boščinji v Prekmurju, nam Matičetov prikazuje ljudsko govorico, za katero se omenjeni avtor zavzema ob vsaki priložnosti. S primerjavo prirejenih rediranih pravilicnih tekstov in živim pripovedovanjem nas ponovno prepriča, da je njegovo stališče pravilno. Približno imena imajo Ilija Nikolić, ko govori o narodnih pripovedkah iz vzhodne Srbije v redakciji dr. Veselina Čajkanovića, Janez Stanovnik poroča o potovanju ameriškega pesnika, enega najpomembnejših predstavnikov ameriške romantike Henryja Wadswortha Longfellowa, skozi naše kraje leta 1828. Njegova skica upodobitve kmeta iz okolice Trsta je prav zanimiva. Dušan Ludvik pojasnjuje izvor besede fače, faček, ki po pleterniku slovarju pomeni ime za skega otroka.

Prispevek Slavka Kremenška Industrijska urbanizacija in etnološki vidik opozarja na nove vidike v etnologiji, vidike, ki so jih drugi evropski narodi v glavnem že vsi osvojili, ko so v kroge svojih raziskav poleg kmečkih pritegnili tudi industrijske in mestne naselja. Vilko Novak v sestavku — Slovenci in Narodi — z ogorčenjem ugotavlja, kako površno, netočno in neodgovorno smo predstavljeni Slovenci v enem od priročnikov o narodih in kulturah vsega sveta, ki ga izdala Institut etnografski Akademij SSSR v Moskvi, kar je posledica samovoljnega krajanja in predelave teksta, ki so za bili predelci slovenski znanstveniki. Da pa je celotna še popolnejša, je Etnografski inštitut Srpske akademije nauka v Beogradu izdal v srbohrvatskem prevodu samostojno publikacijo o narodih Jugoslavije. Kljub temu da jih je V. Novak pravčasno opozoril na grobe napake, ki delajo stramo Slovincem. Pri ponovnem nepotrebnem prevodu iz rusine so se pridružil še nove napake, tekst je še bolj oskubljen, medtem ko so v Beogradu imeli imenitno priložnost popraviti ravnanje Rušov s tem, da bi izdali obsejše prvotne tekste. Komurkoli bi publikacija Narodov Jugoslavije prišla v roke, naj bi tudi vedel, da V. Novak, naveden kot član redakcijskega odbora, o tisku knjige, proti kateri izidu je protestiral, ni bil niti obveščen.

Med raznimi poročili o posvetovanjih etnologov in folkloristov ter njih dejavnosti nam bogato ilustriran prispevek Razstave slovenskega etnografskega muzeja 1965—1966 potrjuje razgibano tovrstno dejavnost in prizadevanje Slovenskega etnografskega muzeja, da bi tudi na kulturno prosvetnem področju muzej odigral čim pomembnejšo vlogo.

Slovenski etnograf, katerega vsebina daje vpogled v dejavnost naših etnografov, more biti pedagoškemu delavcu še posebej dragocena priročnica, saj si etnografi prizadevajo, da bi bilo njihovo delo v prid splošni vzgoji in boljšemu poznavanju preteklosti, kar je pogoj za razumevanje in objektivno ocenjevanje sedanjosti.

F. SARF

Pred nami je metodika pouka kemije (I. in II. del) S. G. Šapovalenka v hrvaškem prevodu, ki ga je izdala Školska knjiga v Zagrebu. Ne samo, da smo s to knjigo dobili širše metodične napotke, v njej je zajeto vse tisto, kar muči predavatelja ob tej ali oni ožji učni enoti in ga usmerja pri reševanju nalog.

Knjiga obsega kratko zgodovino o nastanku in razvoju metodike kemije. Tu je govora o osnovnih in širših nalogah kemije v osnovni in srednji šoli ter o metodah pri pouku kemije. Prav temu delu je namenjen pretežni del prostora in vsak učitelj kemije se bo lahko okoristil s preizkušenimi dognanji. Pri poglavju o metodiki pouka kemijskega jezika lahko izkušni praktiki prenekatere spoznanje o tem, kaj so kemijski simboli in formule, splošne enačbe in enačbe s strukturnimi formulami. Kemijska nomenklatura in kemijski jezik pomagata pri utrjevanju znanja, učence spoznava kvalitativno in kvantitativno sestavo elementov, zgradbo molekul, spremembe in zgradbe v kemijskih reakcijah. Kemijski jezik in nomenklatura sta osnovna za ponavljanje, kakor sta pri poučevanju učne snovi sredstvo za usvajanje znanja.

Nadalje besedilo nas seznani z laboratorijsko metodo po naslednjih vidikih: pogoji za uspešno demonstracijo in laboratorijsko organizacijo poskusa in pravila pri laboratorijskem delu.

Pri pouku kemije je treba poudariti velik pomen kemijske industrije glede na razvoj vseh drugih gospodarskih dejavnosti. Tudi za ta smoter naše praktične v Metodiki pouka kemije dovolj napotkov. Navedeni so primeri in sheme ob analizi polimov, ki jih je treba formatirati po naslednjem zaporedju: proizvod, surovina, kemijske reakcije, glavne stopnje in procesi proizvodnje ter glavni aparati in načela proizvodnje.

Razumevanje in obvladovanje kemijskih enačb širi učencevo splošno znanje in mu razvija sposobnost kemijskega mišljenja. Stehiometrijo ali tisti del kemije, v katerem se proizvede težinski in volumni kvantitativni odnosi snovi, ki medsebojno reagirajo, je poudaril že Mendeljejev v Osnovah kemije. Reševanje stehiometrijskih nalog se razlikuje od aritmetičnih v kemijsko računski nalogi, da nimajo vseh številčnih podatkov, ki so zadržani v skriti obliki. Reši jih le tisti, ki obvlada znanje kemije. Iz izkušenj vemo, da na primer delajo učencem največ težav naloge, če zahtevamo, da izračunajo procentualno količino elementov v spojin, kadar v nalogi ni nikakih števil. Glavni vzrok za to je v tem, ker učencev nismo naučili kemijskega izražanja, ker ne vedo, da ni kemijski znak samo kratko ime atoma, ampak označuje tudi njegovo atomsko težo: da vsak kemijski znak predstavlja število, pa je zaradi tega vsaka formula in vsaka enačba reakcije cel niz števil, ki karakterizirajo kemijsko spojinu in utemeljujejo medsebojno delovanje. Učenci na ta način praktično uporabljajo znanje zakonov o neuničljivosti snovi, o stalnem prostorninskem in težnem razmerju.

Metodika pouka kemije navaja celo vrsto praktičnih vaj z metodično-didaktičnimi postopki.

Zanimivo je poglavje programiranega pouka kemije, ki kaže nova po-

ta pri iskanju učnih metod. Programiran pouk je utemeljen s posebno skrbjo za nadarjene učence in razvijanje njihovih sposobnosti. Podane so osnove programiranja pouka, v nekaterih primerih pa je poudarjen tudi učno-vzgojni pomen.

Prosvetno pedagoški zavod mesta Beograda je izdal Orientalistični učni načrt spoznavanja narave za 5. in 6. razred in biologije ter kemije za 7. in 8. osnovne šole. V navodilih je rečeno, da je namenjen učiteljem, ki imajo manj izkušenj, potreben pa je zaradi organizacije učnega procesa in poenotenja glede na širino in obseg učne snovi.

Sole, ki ga bodo naročile, bodo lahko pomagale svojim učiteljem pri sestavljanju podrobnih učnih načrtov, čeprav bo vsakdo moral prilagoditi

program slovenskemu okvirnemu načrtu.

Novost s področja kemije je za predavatelje tudi seznam eksperimentov iz organske kemije. Eksperimenti so prikazani v naslednjih točkah: materiala, pribor, izvedba poskusa, razlaga. V dveh knjigah je opisanih 183 poskusov.

Učitelji kemije so z navedenimi knjigami dobili bogato metodično-didaktično gradivo, ki ga bodo koristno uporabili tudi v osnovni šoli.

Metodiko kemije lahko naročite pri Školski knjigi, Zagreb — Demonstracijski poskusi iz organske kemije — Prirodoslovno matematični fakultet Zagreb, Orientalistični razpored nastavnog gradiva ppr. bio-ke pa je izdal Zavod za izdajanje učbenika, Beograd.

Kristina Lehman

RAZVESELJIVA NOVOST

»Metodične enote za pouk srbohrvatskega jezika«

Pedagoška akademija v Ljubljani je v ekološki bršuri izdala prvi del Metodičnih enot za pouk srbohrvatskega jezika, ki jih za to pedagoško ustanovo pripravlja Mila Vlaslić-Gvozdićeva. Avtorica, lektorica srbohrvatskega jezika na PA v Ljubljani, je sama v svoji dolgoletni praksi začutila, da Slovincem zelo manjka sodoben in privlačen učbenik za pouk tega bratskega jezika. V resnici je bilo do sedaj prizadevanje na začrti stopnji tega pouka pri nas v veliki meri prepuščeno pobudam in volji posameznikov, njihovemu večjemu ali manjšemu metodičnemu znanju in talentu.

V prvi metodični enoti obravnava avtorica na originalen in premišljen način pouk cirilice. To učno področje je razdelila na primerno število metodičnih enot. Tekste zanje je zvečne zelo posrečeno in tudi umetniško uspešno sestavila sama. Pri tem je izbiri motivov pokazala, da iz lastne prakse pozna delo z otroki na tej razvojni stopnji, pa tudi njihovo duševnost. Zato so teksti prikupni, njihova zahtevnost raste stopenoma. Bilzu so otrokomu vsakdanjemu doživljanju življenja.

Obravnavanje novih cirilskih pisarnih znakov je urejeno po načelu — od spoznavanja znegega k znanemu, po analitično sintetični metodi, ki omogoča, da najde pedagog dovolj široke možnosti pri razlagi učne snovi. Avtorica je obdelala najprej črke, ki so skupne oboja pisavama, nato nova cirilska znamenja za druge nam znane glasove, na koncu pa črke, ki jih mi ne poznamo. Pri tem hkrati upošteva tiskane in pisane, velike in male črke. Obenem predlaga ob vsaki učni enoti tudi različne primerne vaje, pogovor o tekstu, vaje z novimi črkami ob novih srbohrvatskih besedah, predlaga pa tudi vaje s takimi, za to stopnjo nepogrešljivimi sredstvi, kot sta stavica s cirilskimi črkami in flanelograf. Vsaka enota je tako v sebi zaokrožena in daje dovolj pobud pedagogu za izpopolnjevanje metodične plati dela, dovolj možnosti za sproščeno in živahno delo učencev. In prav v tem je odlika tega novega, za zdaj sicer le razmnoženega dela, ki ga pu namerava avtorica nadaljevati, mi pa upamo, da se PA ne bo ustavila ob tem, ampak bo s tehničnimi razlogi, do katerih se bo dokopala pri preizkušanju teh enot s svojimi študenti, prepirala

tiste, ki skrbijo za izdajo učbenikov, da bo ta moderni učbenik prišel čimprej v naše šole. PA je namreč že s tem poskusnim snopičem dokazala, da je pravilno razumela novi učni načrt za osnovne šole in da ji je za modernizacijo jezikovnega pouka. Pouk srbohrvatskega pa pri nas zavirajo prav nekoliko zastarele in statične metode.

Omeniti moramo še eno posebnost, ki daje učniku dodatno vrednost. To so uglasbitve dveh avtoričinih verzih Jakob Segule in pa prisrčne ilustracije Rože Piščančeve. Tako je učbenik pred nami ves živ, privlačen in prav nič monoton. To pa nas prepričuje, da bodo otroci svoj bratski jezik radi spoznavali in se ga učili.

Marta Volčič

ZELENA LUČ ZA PRAVILNI ODGOVOR

Naprava je preprosto električno sredstvo, ki deluje na baterije. V praksi naprava deluje takole: ploščo je treba pripeti na list v knjigi in učencev pritise s posebnim svinčnikom na tisto mesto, kjer se mu zdi, da je odgovor pravilen. Če je odgovor pravilen, zasveti zelena lučka, drugače pa rdeča.

Pri DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE

sta izšli dve novi glasbeni deli

violinski pedagog DUŠAN VODIŠEK in LJUBO RANČIGAJ sta ustvarila za najmlajše violiniste prikupno zbirko violin-skih skladbic

»ŠTIRI STRUNE«

Po zbirki bodo s pridom posegli pedagogi in gojenci v nižjih razredih glasbenih šol.

Znani slovenski pedagog za kitaro prof. STANKO PREK pa je s pesmarico:

»ZAPOJMO S KITARO«

ustregel številnim vzgojiteljem v prvih štirih razredih osnovne šole in vzgojiteljem na glasbenih šolah, ki so močno pogrešali smotno urejeno zbirko pesmi s kitarsko spremljavo in za kitaro solo. V zbirki je 51 narodnih in 37 umetnih pesmi.

- Cena Vodiškovi zbirki »Štiri strune« I. del je 9,00 N-din
- Prekovi »Zapojmo s kitaro« pa 18,00 N-din

Vsebina priprave za metodično enoto ali učno uro je tudi psihološka priprava

(Nadaljevanje iz prejšnje štev.)

2. Uporabne naloge: stran x, naloge 13, 17 (Jože, Marija) (20 minut).
3. Učenci sami sestavijo dve uporabni nalogi (Franci, Marko). Vsi učenci ju izračunajo tiho, posamezno, nato primerjajo rezultate (15 minut).
4. Domača naloga: stran x, naloga 20, 21 (Nežka, Helena), za učence Borisa, Zdenka in Julči pa še naloga 24 in 25, analiza nalog (3 minut).

Učnega smotra ni navedel, ker je razviden iz snovi, prav tako ni omenil vzgojnega smotra, saj je učitelju znano, da mora vzgajati logično mišljenje, natančnost. Za uvod učenci tekmujejo. Učiteljica navkazuje nekaj nalog, učenci jih nato izračunajo. Janez in Anica ponovita mestne vrednosti, ker se je učitelj pri pripravi njihovih zvezkov premislil, da v tej snovi še nista sigurna. Učitelj ali učenci narekujejo nekaj števil, Janez jih napiše na tablo, Anica pa določi mestne vrednosti. Po potrebi s' pomaga z razpredelnico. Ostali učenci spremljajo napisovanje

števil in zahtevajo pojasnila. Sledi računanje uporabnih nalog. Učitelju je znan postopek, zato ga pri vsaki pripravi na učno uro ne piše v zvezek. Saj dobro ve, da morajo učenci naloge najprej pazljivo prebrati, uvideti problem, nalogo analizirati, sklepati in napovedati računsko operacijo, nato nalogo izračunati in formulirati odgovor. Učitelj se je premišljeno odločil za naloge 13 in 17. Oziral se je na zahtevnost naloge in na razpoložljivi čas. V pripravo si je zabeležil, da bosta nalogo izračunala Jožek in Marija. Učitelj je hotel preveriti njuno znanje. Jožek izračuna 13. nalogo lo znanem metodičnem postopku. Najprej nalogo prebere. Učitelj zahteva, da prikaže sklep tudi grafično. Naslednjo nalogo izračuna Marija — nalogo samostojno reši, nato pa pojasni pot, po kateri je prišla do pravega rezultata. Ostali učenci aktivno spremljajo delo na tabli, občasno jih učitelj kliče in zahteva dodatna pojasnila.

Nato učenci sami sestavijo uporabno nalogo. Za to delo je predvidel učitelj Marka in Franca.

Oba sta namreč boljša učenca, zato predvideva, da bosta nalogo zmogla in da ne bosta porabila preveč časa. Sestavljeni nalogi izračuna posamezno vsak učenec v svoj zvezek. Učenci zvezke zamenjajo. Franci in Marko, dobra računarja, izračunata hitro nalogi in ju pišeta na tablo. Učenci ugotovijo število pravilno in nepravilno izračunanih nalog. A-žela in Jerica še ne znata računati, zato si je učitelj njuni imeni zabeležil in sklenil, da ju bo vključil v dodatni pouk. Učitelju je ostalo še dovolj časa, za temeljito pripravo na domačo nalogo. Srednje dobri učenki Nežka in Helena prebereta nalogi 20 in 21 in nakažeta rešitev. Nalogi 24 in 25 je predvidel učitelj dodatno za boljše računarje: Borisa, Zdenka in Julči.

Pripravo je izvedel tako, kot si je zamislil, pri delu so bili sproščeni učenci in učitelj. Vsi učenci so aktivno sodelovali.

Ni dvoma, da je psihološka priprava na pouk enakovredna vsaki drugi vrsti priprave, snovni, pedagoški, tehnični, še več, je

predpogoj za uspešno izvedbo le-teh. Sele vse našteje vrste priprav, smiselno povezane med seboj, so lahko vsebina kvalitetne priprave na določeno učno uro oziroma metodično enoto. Psihološko pa se lahko pripravimo na pouk samo v primeru, če poznamo učence. Zato moramo vzgojno izobraževalno delo nasloniti na sistematično opazovanje učencev. Upoštevat moramo okolje, v katerem živijo učenci, njihove razmere v družini, njihove izkušnje, njihove psihične sposobnosti kot sposobnost opazovanja, analize, sinteze, primerjanja, zaključevanja, njihovo kritičnost, inteligentnost, posebnosti čustvenega doživljanja, kako napredujejo in kaj jim dela težave itd.

To so izredno dragocena spoznanja za vzgojno izobraževalno delo.

Torej učitelj mora pri pouku upoštevati določeno situacijo v razredu in konkretne učence. To je pomembna zahteva sodobne didaktike.

Psihološko pripravo na pouk zahtevajo tudi naši didaktiki. Izredno važen je študij razpoložljive dokumentacije, ki ga (učitelja) poučijo o njegovih učencih. (Npr. dosjeji, osebne psihološke popisnice, matični listi itd. Očrt splošne didaktike, stran 273, Ljubljana 1961).

Na strani 276 v isti knjigi piše Šilih o vsebini psihološke in pedagoške priprave.

Gogola piše v zvezi s psihološko pripravo o preusmeritvi učitelja. Mišljena je preusmeritev od ene učne ure k drugi, od enega učnega predmeta k drugemu, od ene učne snovi k drugi. Gre za duševno preusmeritev, ki je čisto zelo važna tudi v življenju. Zelo važna je ta preusmeritev tudi v paralelkah. V paralelnem razredu se namreč razlaga iste snovi težko enako posreči, ker imamo od prve razlage vtis, da je vse to predelano in izgubi snov za nas ono novost, ki je pobuda za intenzivno metodično delo. (Gogola, Obča metodika, Ljubljana 1966 stran 81.)... Prav zato razložimo pri pouku v paralelnem razredu marsikaj bolj v naglici in mimogrede, se ne poglobimo toliko v problematiko, marsikaj izpustimo, ne uporabljamo toliko primerov za razlago in manj utrjujemo, ker se nam zdi vse to po delu v prejšnji uri nepotrebno.

To je res — zato je v resnici nujna učiteljeva preusmeritev. Preusmeritev za zahtevajo tudi novi učenci. Zato niti ni potrebno, da bi bila razlaga enako podrobna, kot je bila v paralelki, lahko bo celo podrobnejša, zahtevala bo več primerov itd. Torej psihološka preusmeritev ni po-

NOVE KNJIGE

Carlo Cassola — »Bubejevo dekle«. Založba Lipa je v prevodu Marije Skaza-Zlobovec izdala roman znanega italijanskega sodobnega pisatelja Carla Cassole »Bubejevo dekle«. Pred šestimi leti je toskanski pisatelj prejel za ta roman ugledno literarno nagrado Strega, knjiga je postala bestseller v Italiji, nakar so jo z nenadno naglico začeli prevajati v mnoge jezike. Levičarski pisatelj je s svojo angažiranostjo v literaturi in javnem življenju postal eden najuglednejših sodobnih pripovednikov Italije. »Bubejevo dekle« pa tisto pripovedno delo, ki je bilo mikavno zavoljo kritične in stvarne podobe, ki jo zna Cassola realistično izoblikovati ob problematiki ravno osvobodjene Italije. Če je Malaparte s »Kozo« dimenzional dobo osvoboditve in začetkov povojnih dni v Italiji z izredno širino, a tipiko pojavnosti in z neubutativno osnovo, pa je Carlo Cassola nekako v »družinskem« okviru razgrnil povojno stanje italijanske družbe z vso zgornostjo in preproščino fabuliranja. Prav ta preproščina, ki prepriča in oživlja preproste ljudi v vsakdanjem življenju je priljubila roman publiku. Ljubljenska zgodba, ki se vije ob življenjskih pojavih glavnih oseb, je v svoji neizbežni tragiki tudi neizbežen zaključek določene atmosfere in silnice prvih let po vojni. Tudi intimni svet, ki ga ob vsem drugem odziva Cassola, priča o globokem poznavanju ljudi in življenja, pri vsem tem pa roman ostaja preprosto ljudski. Mara, glavna oseba romana pa je v izrazitosti svoje ženske narave eden najlepših ženskih likov italijanske literature.

Prevodu bi lahko očitali nekaj manjših nepotrebnih trdnosti in nekaj neslovenskih rab. Da pa je roman »Bubejevo dekle« kaj hitro pridobil širok krog, priča tudi filmska verzija po romanu.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Predavanja na Pedagoški akademiji

Vijudno vas vabimo, da se udeležite predavanj, ki jih organizira Pedagoška akademija v Ljubljani ob svoji 20letnici.

Predavanje »O partizanski glasbi« (z glasbenimi primeri in diapozitivi) bo organiziral oddelček za glasbo. Predavanje bo v sredo, 19. aprila 1967, ob 17. uri v Ljubljani, na Starem trgu 34, pritličje levo.

Predaval bo profesor Radovan Gobec.

Predavanje »Obravnavanje sodobnih področij organske kemije v osnovni šoli« (z eksperimenti, uporabo diapozitivov in filmov) bo organiziral oddelček za biologijo in kemijo. Predavanje bo v četrtek, 20. aprila 1967, ob 17. uri v Ljubljani, na Starem trgu 34, pritličje levo.

Predaval bo prof. dr. Aleksandra Kornhauser.

Predavanje »Interpretacija zgodovine po II. svetovni vojni« bo organiziral oddelček za zgodovino in zemljepis. Predavanje bo v petek, 21. aprila 1967, ob 15. uri v Ljubljani, na Starem trgu 34, pritličje levo.

Predaval bo prof. dr. Branko Božić.

Posvetovanje z nekdajnjimi in sedanjimi študenti oddelka za specialne pedagoške o izkušnjah iz prakse in morebitnih pomanjkljivosti učnih načrtov na posebnih šolah in na Pedagoški akademiji bo organiziral oddelček za specialne pedagoške. Posvetovanje bo v soboto, 22. aprila 1967, ob 9. uri v Ljubljani, Smartinska 95.

Posvetovanje bo vodil prof. Marjan Pavčič.

Dva vzorna nastopa z analizo bo organiziral oddelček za razredni pouk. Nastopa bodo v torek, 23. aprila 1967, ob 8. uri, na osnovni šoli dr. Jožeta Potrča, v Ljubljani. Domžalska 1. Nastopa bosta vodila prof. Janez Tomšič in prof. Danica Golli.

Isti dan popoldne bo predavalne »Organizacija, vsebina in problemi oddelka za razredni pouk«. Predavanje bo ob 14. uri na Starem trgu 34, pritličje levo.

Predaval bo in razpravo vodil prof. Janez Tomšič.

Predavanje »Uvajanje sodobnih metod pri pouku zemljepisa« bo organiziral oddelček za zgodovino in zemljepis. Predavanje bo v sredo, 26. aprila 1967, ob 18. uri v Ljubljani, na Starem trgu 34, pritličje levo.

Predaval bo prof. Anton Oblak.

Frn Grm 90-letnik

Na obrobju Krškega polja, v vasi Raki, se je pred devetdesetimi leti rodil Fran Grm, pedagog in strokovnjak za delo z gluho mladino.

Zelja po znanju ga je privedla v Ljubljano, kjer je Grmovi nadarjenost uspešno premagovala vse težave študentskega življenja. Čeprav je imel v sebi sposobnost znanstvenika, se je — zato da bi se hitreje osamosvojil — odločil za učiteljsko. Najprej je služboval v Kopanju pri Grosupljem, nedolgo zatem pa je prišel v Holzopfurov ustanovo za slovensko gluho mladino, kjer je postal l. 1907 ravnatelj. Grmove dispozicije in velika želja po raziskovanju pa kljub temu, da je bil obremenjen z delom, niso zamrle. Nenehno je študiral vse, kar je bilo v zvezi z posebno vejo zdravstvene pedagogike in surdo-pedagogike. Postal je avtoriteta, svoje znanje pa je razdaljal učitelstvu. Predaval je fonetiko, anatomijo in fiziologijo govornih organov, na učiteljsku pa metodiko pouka gluhih.

V njem je živel izreden čut za čistost slovenskega jezika, o pravilnosti in nepravilnosti slovenskih izrazov je razpravil z našimi znanimi jezikoslovci: dr. Breznikom, dr. Solarijem in dr. Ramovšem. Poleg tega se je ukvarjal s francosčino, se izpopolnjeval in poglabljal v francosko kulturo. Bil je vedno napreden, samozavesten in samosvoji v sodbah. V marsičem je prehitel svoj čas (tako npr. je želel za svoje učitelstvo izobrazbo na najvišji ravni). Vsa leta ravnateljstva je vzdrževal prijateljske stike z vidnimi slovenskimi izobraženci in s kolegi iz drugih republik.

Fran Grm je zapustil svoj zavod šele pred začetkom druge svetovne vojne. V Grmu in njegovi družini je zazvelo navdušenje za nov čas. Sodelovala je v OF, tri njene člane pa so odgnali v Dachau.

Grmove mislijele je našlo svoj odziv v povojnem času. Tedaj je bil Fran Grm eden redkih izvedencev z znanju fonetike pri nas. Predaval je študentom VPS — surdopedagogom in logopedom. Rokopis obsežne knjige »Glasovni glas in govor« je poklonil knjižnici zavoda za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani.

Za uspešno življenjsko delo so mu podelili častni naslov pedagoškega svetnika, centralni odbor zveze društev defektologov Jugoslavije pa mu je izročil častno diplomu.

Franu Grmu ob častitljivi obletnici iskreno čestitamo! Z. PIANECKI

(Nadaljevanje s 7. strani)

zaposiliti z zahtevnejšim delom itd. Učitelj bo tako tudi spoznal, kaj bo moral dopolniti in utrditi, preden bo začel z obravnavo nove snovi. Kritično bo razmišljal tudi o tempu razlage, o porabljenem učnem času, o vključevanju učnih sredstev v pouk, o ustreznosti učnih metod, učnih oblik, o spoštovanju didaktičnih principov itd. — pri tem pa bo mislil vedno na določene učence in na smoter, ki ga mora doseči. Priprava na pouk mora biti torej konkretna. Učitelj mora kritično ocenjevati svoje delo in spremljati napredek vsakega posameznega učenca. Npr. učitelj slovenskega jezika ne bo dosegel zadovoljivega uspeha pri spisu, pri govornih vajah in drugod, če ne bo od ure do ure spremljal napredovanja učencev. Le v primeru, če pozna učenceve uspehe in neuspehe, lahko učencem svetuje, pomaga in jih tako zanesljivo vodi do uspeha. Zato je npr. utemeljena zahteva, da učitelj slovenskega jezika dnevno temeljito pregleda 3 do 4 zvezke in si zabeleži pomembna zapažanja. To velja seveda tudi za učitelje drugih predmetov. Npr. biolog mora redeti, kako otrok razume medsebojno povezanost v naravi, odvisnost rastlin od živali, zgradbo in funkcijo organov, kako učenec

Priprave za novo gostinsko šolo v Radencih

Razgovor z ravnateljem radenske gostinske šole Francem Mohorkom

Sedanja triletna šola v Radencih se je razvila iz gostinske šole, ustanovljene 1937. leta v Ljutomeru. 1961. leta so jo preselili v gostinsko šolo Radenci z začasnim sedežem v Ljutomeru, 1962. pa se je preselila v Radence. Od tedaj je vzgojila 164 poklicnih natakarjev in kuharjev, ki so razmešeni po raznih uglednih gostilnah v Sloveniji in na tujem. Učelje se ga 50 slušateljev, ki si bodo pridobili osnovno znanje za opravljanje svoje gostinske obrti. Pogoj za nadaljevanje opravljanja poklica pa je, da si do leta 1969 pridobijo popolno poklicno izobrazbo. Šola bo z oddelkom za odrasle nadaljevala. Vanjo se bo vpisalo lahko vsak sedanjih ali bodočih gostilničarjev.

— Kaj vas najbolj teži?

— Največje težave so v pomanjkanju prostorov, saj se vrši pouk v dveh in celo v treh izmenah. Razen učilnice nam manjka tudi soba za gojenje, ki stanujejo v domu. To oboje vpliva na učne uspehe. Zanimivo je, da so učni uspehi učencev, ki so v internatu, mnogo boljši od onih, ki stanujejo doma. Od 12 negativnih učencev v prvem polletju, jih stanuje 28 doma, 14 pa v domu. Torej zunanjih enkrat več negativnih, kar lepo kaže na nujnost razširitve internatskih kapacitet.

— Kako bi po vašem rešili to vprašanje prostorov?

— Večjo zmogljivost bi lahko dosegli samo z gradnjo nove šole. V tej zgradbi, ki je že sedaj prenapolnjena, ni več mogoče zviševati števila učencev. Z novo zgradbo, za katero se zanimajo zastopniki vseh štirih pomurskih občin, bi lahko število učencev celo podvojili. Za zaposlitev učencev celotno podvojilo. Na tej stroki so potrebe še za daljšo dobo zelo velike. Pa tudi mladine, ki se za poklice zanima, tukaj ne bo zmanjkalo, saj je prav Pomurje že po tradiciji glavni dobavitelj gostinskega kadra za vso Jugoslavijo. Z gradnjo nove šole bi se sedanja zgradba spustila za povečane potrebe internata.

— Ali so priprave za novo šolo že v teku?

— Za sedaj smo še samo pri razgovorih na ravni Pomurja. H končni akciji pa nameravamo preiti še letos. Razpravljali smo celo o lokaciji nove gostinske šole, ki naj bi bila v sosesčini radenske osnovne šole, ker že po urbanističnem načrtu spada pod isti okoliš. Tam bi lahko uporabljali telovadnico in letno telovadišče.

I. Kovčič

200 let šole v Desterniku - Sv. Urban pri Ptuj

Kakor vsako leto tudi letos se znanjamo javnost in seveda prav posebno se prosvetne delavce, da zvedo o nastanku in razvoju svoje šole, in da ne bi prišlo do napadnih trditve. Sestavki o šolah so skromni, zgolj informativni, ker bi bilo preobširno, če bi vsako šolo podrobneje obdelali. Informativni so tudi zato, da šole lahko pripravijo jubilejne prireditve in seznanijo mladino in občane, pod kakšnimi pogoji je v njihovi vasi ali v mestu nastajala in se razvijala slovenska osnovna šola, zlasti v dobi germanizacije. Podrobnejše podatke o razvoju svoje šole lahko dobite v Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani.

Osnovna šola pri Sv. Urbanu pri Ptuj je bila ustanovljena 1767. leta. Do 1970. leta je v njej poučeval učitelj Jurij Ferger, doma iz Jarenine. Učil jih je nekoliko branja in pisanja. Leta 1780 je prišel na šolo za stalnega učitelja Janez Jurij Denk, ki je bil v kraju zelo priljubljen. Stari ljudje so pripovedovali, da je v letih 1813/14 vladil kmetje v orožju in jih pripravil za deželno brambo. Zadrževal se je pri ženah tako zameril, da so ga napadle z »burkljami«. Leta 1784 pa je prišel za kaplana k Sv. Urbanu Leopold Volkmer, katerega imenuje Slomšek v svojih Drobntinah 1853. leta »starega slavlja veselih Slovencev gorle«. Bil je zelo vnet za šolo in je znal tudi staro prepričati, da je pouk njihovim otrokom potreben. Nekateri kronisti po-

stavljajo pričetek pouka v leto 1874, ko je prišel k Sv. Urbanu Leopold Volkmer, kar pa ni točno, čeprav se je število otrok po tem letu resnično povečalo. Pričetek pouka pa je bil leta 1767, kar je razvidno iz dela dr. Frana Kovčiča, Slovenska šolstva, 259. stran, kjer je zapisal, da se je začel pouk pri Sv. Urbanu nad Ptujem 1767. redno šolo pa je tu ustanovil šole Volkmer, Letnico 1767 nasledimo tudi v Popotnikovem koledarju za slovenske učitelje leta 1897, stran 43. Iz tega lahko zaključimo, da je bil pouk od leta 1767 do 1784, ko je šola postala enorazredna in ko je bil že 1780. leta imenovan za rednega učitelja Janez Jurij Denk. Pouk je bil v privatni hiši vse do 1837. leta, ko so zgradili novo šolsko poslopje, kajti stari prostori za 320 učencev niso zadoščali. Leta 1869 so šolo razširili v dvorazrednico in jo širili po potrebi vse do 1927. leta, ko je postala sedemrazredna. Ker pa je staro šolsko poslopje bilo premajhno, so leta 1924 zgradili novo prostorno šolo. Leta 1941 je bila šola sedemrazredna in je bilo na zavodu 201 dekline in 216 dečkov, skupno 417 učencev. Po končani drugi svetovni vojni je bila šola 1945. leta najprej dvorazredna, pozneje pa štirirazredna. V njej so poučevali 496 otrok.

Viri: Matej Slekovce, Drobntine za zgodovino slovenskega šolstva, Popotnik VIII. 1887, stran 55, 56; Ivan Strelec, Doneski k zgodovini naših šol, Popotnik XIV, stran 298, 299, XV.

Z občnega zbora Samopomoči

Samopomoč prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije v Ljubljani je imela svoj občni zbor dne 5. marca t. l. Na kraju leta 1966 je štela 3050 članov, medtem pa obetajo nove prijave, tako da se bo število še dvignilo. Namesto lanskih 750 N-din je organizacija od letos dalje zvišala izplačilo za vsak smrtni primer na 1000 N-din. Starostna meja za sprejem je sedaj 40 let, odbor pa lahko posamično sprejme tudi člane do 50 let starosti, če doplačajo za presežek nad starostno mejo sorazmerno del prispevkov. Pogoj za vpis je še, da je prijaviteljen zdrav. Letni prispevek za člana je sedaj 28 N-din. Samopomoč ni pridobila organizacija, zato ne računa na dobiček, pač pa zagotavlja ob skromni lastni režiji svojim članom, da v primeru njihove smrti vsaj enkratno prisloki na pomoč njihovim svojcem. Prispevek je takrat ob enem skromen cvet spomenu preminulega tovariša ali tovarišice, kot je dejala udeleženka zbora.

Iz blagajniškega poročila je bilo razvidno, da doteka vplačila zelo redno; dobra tretjina članov ima poravnane obveznosti že za vse tekoče leto. Vendar je bila iz razprave razvidna potreba, da nekaterim članom natančneje pojasnimo naše določbe v zvezi s prenehanjem članstva. Članstvo ugasne na lastno željo šele takrat, ko uprava sprejme od člana pismeno odjavo; do tega datuma so člani dolžni poravnati vse morebitne zaostanke, ker je tudi Samopomoč do takrat do njih zavezan za izplačilo posmrtnine in so tako obveze vzajemne. Zgodi se, da posamezni člani zlasti ob menjavi službenega mesta pozabijo na stik z upravo, ki mora potem preko prijavnih uradov poizvedeti za njihovi novimi naslovi, zaostale obveznosti pa med tem še narastejo.

Predsednik tov. Rismal se je v svojem poročilu toplo zahvalil imenu odbora poverjenikom za upravo in propagandno pomoč, ki jo nudijo organizaciji brez nagrad, ravnateljstvu osnovne šole Majde Vrhovnikove za gostoluben odstop zborovalne dvorane, uredništvu Prosvetnega delavca pa za prostor, ki nam ga v svojih rubrikah prepušča za stik med aktivnimi in že upokojenimi tovariši.

KNJIŽICA S PODROČJA LEGASTIJE

Govor in z njim tesno povezana sposobnost branja in pisanja imata za človeka izreden pomen. Služijo mu za izražanje samega sebe in za povezovanje z ostalimi ljudmi (za socializacijo), so pa tudi sredstvo za pridobivanje znanja in širjenje obzorja.

Spričlo tega nam nikakor ne more biti vseeno, kako naš otrok obvladuje govor oziroma, kako osvaja spretnost branja in pisanja kot podlage za nadaljnji šolski in siceršnji osebnostni razvoj.

Ker se v svoji praksi večkrat srečujemo z otroki, ki imajo govorne, bralne in napisovalne težave, bomo prav radi segli po najnovejši knjižici z naslovom »Teškoče branja in pisanja u šole«. Napisala sta jo Kresimir Ribič in Mira Matanović.

Avtorja sta v svojem delu, opirajoč se predvsem na tujo strokovno literaturo, teoretično najprej obdelala vse pomembne hibe in motnje na tem področju, nato pa dodala še poglavje o praktičnih izkušnjah, pridobljenih pri delu z otroki, ki imajo specifične težave pri branju in pisanju.

Knjižica, ki jo je izdala založba Šolska knjižnica v Zagrebu, stane 9 N-dinarjev. Naše knjižarne jo že prodajajo.

Ob tej priložnosti naj navedemo še dve starejši deli, ki se prav tako dotikata tega problema:

1. Omerza, Z.: Logopedija. Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1959.

2. Sovak, M.: Vaspitni problemi levočakov. (V prevodu M. V. Matiča). Beograd, Savremena škola, 1962.

VIATOR

stran 27; Anton Kos, Ljudsko šolstvo v ptujskem in ljutomerskem političnem okraju od 1875—1895, Popotnik XVI, stran 106.

Leta 1767 so bile ustanovljene tudi

V šolah v New Yorku so sprejeli mnogo prostovoljcev-žena, ki pomagajo učitelju pri delu, in ni treba, da bi bile za to kvalificirane. Tako imajo učitelji več časa za poučevanje. Poprej so morali pobirati denar za malico, paziti na otroke v jedilnici, opravičevati zamude in izostanke od pouka in spremljati otroke k šolskemu avtobusu. Ker učitelji nimajo več teh dolžnosti, se lahko bolj posvetijo individualnemu delu z otroki.

Ti pomočniki so navadno okoliščani, ki imajo običajno tudi svoje otroke v šoli. Zanje je potrebno, da imajo vsaj osnovnošolsko vzgojo. Na sliki: Prostovoljka skrbi za red v jedilnici šolske kuhinje.

MUSIC FOR CHILDREN

by Dr Percy Young

PROSVETNI DELAVEC

Lisi izdaja republiški odbor sindikata delavcev družinskih delavcev Slovenije — izdaje štiri-najstredne med šolskim letom — Uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 813-722, int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-281 — Poštni predal 355-VII — Letna naročnina za posameznika 1.600 din (18 N-din) — Šola in ustanova 2.000 din (20 N-din) — Številka tek. računa 501-8-267 — Tisk ČZP »Ljudska pravica«

UMRL JE IZIDOR HORVAT

Po daljši mučni bolezni je umrl v celjski bolnišnici učitelj v pokopu Izidor HORVAT. Na pragu pomladi se je moral mnogo prezgodaj ločiti od življenja, ki ga je tolikrat ljubil. Pokojnik je bil rojen leta 1903 v prekmurski vasi Žilki. Svoje otroštvo je preživel v domačem kraju, nižjo srednjo šolo pa je dovršil v središču slovenske narodne manjšine na Madžarskem, v Monostru. Po končanem učiteljskem v Mariboru je služboval doli časa v raznih krajih Prekmurja, najdlje pa v Dolni Lendavi. Bil ni le odličen učitelj in pedagog, marveč se je zelo uspešno povsod, kjer je učiteljeval, uveljavil tudi izven šole. Razen na kulturnoprosvetnem in gospodarskem področju se je tudi politično udeleževal. Na listi za narodno demokratične stranke je celo enkrat kandidiral za poslanca v takratno narodno skupščino. Klerikalni režimovci so ga zavoljo tega preganjali in leta 1936 kazensko premeštili k Sv. Duhu na Bloke, kjer je dočkal tudi okupacijo. Še spomlad 1942 je bil zaradi svojega sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem interniran v Treviso. Po kapitulaciji Italije se je povrnil k svoji družini na Bloke, kjer je takoj prevzel važno funkcijo v ljudski oblasti na osvobodjenem ozemlju. Da bi se otroka lahko šolala, se je oktobra istega leta preselil v Ljubljano, kjer so ga pa že mesec dni zatem aretirali, vrgli v zločinsko podmornico, potem pa odpelali v taborišče Dachau. Tu je skupno z ostalimi antifašisti preživel vse muke fašističnega divjanja in se po končani vojni leta 1945 spet peš vrnil v osvobodeno domovino. Vleklo ga je

nazaj v ljubljeno Prekmurje, kjer je pomagal organizirati šolstvo. Toda že jeseni istega leta se je stalno naselil v Celju, učiteljeval krajši čas na osnovni šoli, nakar je bil imenovan za okrajnega šolskega nadzornika. Bil je med pionirji povojnega šolstva v Celju. Njegova možata poljara in preudarna beseda, njegova visoka

strokovnost in neutrudna marljivost, odkritosrčnost in doslednost, pa resnično pravo tovarstvo so odlike, s katerimi se je ponašal pokojni Izidor. Razen v svoji stroki se je tudi publicistično uveljavljal. Pedagoške zlasti literarne spise je priobčal v strokovnem in dnevnem tisku. Studijo o problemih otrokovega prostega časa, ki sta jo napisala skupaj s šolskim in prijateljem, že Zveza prijateljev mladine Slovenije odkupila. Ko je stopil pred leti v zaslužni pokoj, ni držal križem rok. Neumorno je nestrno in pisal, pri čemer je zajemal snov iz svoje bogate prakse. Ko je zahrbtna bolezen že začela njegove krepi organizem, je bil njegov intelekt še posebno spočit in svež. Nenehno je sedel pri pisalnem stroju, in misli so mu kar vrle na papir. Nazadnje jih je priobčal v Pavlini in Ljubljanskem dnevniku. Lotil se je celo daljšega teksta, ki ga za žal ni utegnil končati.

Prezgodaj ga je strlo. V svoji kromnosti se je tudi povsem neopazno in tiho poslovil od nas. Na lastno željo so ga prepeljali na zadnji poti le natočiji svoji.

Naj bo dragemu Izidorju, odličnemu učitelju in pedagogu, prijatelju in sodelavcu lahka domača zemlja. Ostal nam bo trajno v najlepšem spominu.

DRAGO FREDAN

Ivan Matelič

V 81. letu starosti je umrl 3. marca Ivan Matelič, upokojeni učitelj.

Doma je bil iz Ljvka nad Kobari-dom, na koprskem učiteljsku je maturiral leta 1907, nato pa je poučeval po raznih enorazrednicah na Tolminskem. Leta 1915 so ga poklicali v vojsko, leto kasneje pa je bil ujet v Galiciji. Po štirih letih se je vrnil iz ujetništva in spet postal učitelj; na meščanski šoli v Tolminu je poučeval svoj najljubši predmet — slovensčino, dve leti pa na učiteljsku telovadnici.

Leta 1926 je moral zapustiti tedaj italijanski Tolmin in se preseliti v Jugoslavijo. Najprej je poučeval telovadbo na gimnaziji v Osijeku, leta 1927 pa je postal upravitelj na osnovni šoli Barbara v Slovenskih goricah. Njegovo naslednje službeno mesto je bilo na deskem učiteljsku v Mariboru, ki ga je vodil znani pedagog Drago Humeč.

Ivan Matelič je bil obenem član Sokola, sodeloval pa je tudi pri mariborski ljudski univerzi ter dopisoval v Učiteljski list, ki ga je izdajalo Udruženje jugoslovanskih učiteljskih društev v Italiji.

Zaradi naprednih nazorov in narodne zavednosti so ga med drugo svetovno vojno pregnali v Srbijo, po osvoboditvi pa je šel zopet učiteljevat v Test, nato pa v Idrijo in Novo Gorico. Po urokovitvi je do smrti živel v Ljubljani.

Ivana Mateliča smo poznali kot odličnega pedagoga in metodika, človeka-identista, ki ni ob odločitvah nikdar pomišljal; bil je vztrajen in pošten, sposoben premagovati največje težave. Do kraja pripravil opravičilo, kar mu je naložilo poslanstvo njegovega poklica.

S. SKOČIR

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Vsakdo, ki se uči angleški jezik, tako dijaki, študenti, tečajniki, samouki pa tudi učitelji, bodo s pridom uporabljali odličen priročnik

prof. Ruže Tremenski-Gradišnikove:

RABA ANGLEŠKEGA GLAGOLA

Doslej še nismo imeli učbenika, ki bi obravnaval ta najtežji del angleške slovnice. Poglavja so razdeljena na zelo originalen in koristen način: po funkciji, ki jo jezikovne oblike dobivajo v raznih zvezah in glede na jezikovni izraz, ki ga zahteva živa raba. Veliko število primerov ilustrira komplicirano uporabo nekaterih glagolskih oblik.

V dodatku je seznam nepravilnih glagolov.

Cena 25 N-din.

Knjigo dobite v vseh knjigarnah, naročite pa jo lahko tudi neposredno pri prodajnem oddelku založbe

MLADINSKA KNJIGA, LJUBLJANA, Titova 3